Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-нэз гарана | № 205 (14316) | 1976 оной сентябриин 1, среда | Сэн 2 мүнгэн.

...ТҮРҮҮШЫНХЕЭ.

Мүнөөдэр һуралсалай шэнэ жэл эхилбэ

ҺУРАЛСАЛАЙ ШАНАР — ТҮРҮҮШЫН ХЭШЭЭЛҺЭЭ

Мүнөөдэр һуралсалай шэ- ...эл эхилбэ. Республикы- ...багшанар шэнэ жэлдэ ...өхэдөө, партиин XXV ...ын шиидхэһэн арадай ...рэлые саашадань хүгжөө- ...суудалнуудые гүнзэгы- ...шудалжа, залуу үетэ- ...бүри һайнаар һургаха, ...үжүүлхэ зорилго табин-... Энэ зорилго тухайгаа ...аймагуудта һая үнгэр- ...багшанарай зүблөөн дээ- ...элсэһэн байна.

...үгэдэ ниитын дунда һу- ...гол түлэб бэелүүлхэ ...республика дотор ни- ...ехэ юумэн хэгдээ. Най- ...жэлэй урда нэгэдэхи ...та ороһон үхибүүдэй ...процентнь мүнөө жэл ...дахи класс дүүргэһэн ...эшэлгэ эбаһан. Гэхэтэй ...дунда һургуулида тэдэ- ...95 процентнь һуралсалаа ...жэлүүлхэ зэргэтэй. Жэ- ...жэдэ, табан жэлэй урда ...процентнь юһэдэхи класс- ...ороһон байна. Дунда һур- ...дүүргэһэн үхибүүд жэл ...олошорно. Нэгэдэхи ...та ороһон һурагшадай ...процентнь болбосоролой ...тат абана. Нэгэ класс- ...хоёрдохи жэлээ үлэһэн ...үүд үгы тооной. Юһэдэ- ...табан жэлдэ тиимэ ушар ...дахин үсөөрөө. Мүнөө ...республикын бүхы һу- ...адай 99 процентнь һу- ...лаа гэмгүй дүүргэһэн.

...һүүлшын жэлнүүдтэ һур- ...нуудай һуралсалай-тех- ...ескэ үндэһэ һуури ни- ...һайжараа. Олонхи дун- ...һургуулинууд кабинетнэ ...ар хэшээлнүүдые үнгэр- ...болонхой. Энэ хадаа ...алсалай шанарые яһала ...элүүлнэ. Табан жэл соо ...бликада 27136 һуури- ...һургуулинууд баригдаа. ...мүнөө жэл 5710 һу- ...ад 14 шэнэ һургуули- ...үүдэ сэлихэ. Дээдэ- ... Хүсөөтэ, Сүхэ, Хуу- ...Бэрээн, Уакит, Доодо- ...гэхэ мэтэ тосхонууд- ...шэнэ һургуулинууд бариг- ...дай.

...һуралсал ба хүмүүжүүл- ...хүдэлмэри Баргажанай. ...Шэбэрэй, Хэжэнгын, ...ын, Ноёхоной. Улаан- ...хотын гурбадахи, дүр- ...дахи, мүн хэдэн бусад ...уулинуудта амжалтатай- ...ябуулагдана.

...Зүгөөр туйлаһан амжал- ...һанаагаа амарангүй, ...үшөө һайнаар хүдэлхэ ...илго манай багшанар ур- ...табиха ёһотой. «Юрэнхы ...мэн һургуулинуудта ...һуралсалай, хүмүүжүүлгын ...дэлмэри улам дээшэлүүл- ..., — гэжэ партиин XXV ...ездэ шиидхэбэри абаа ха

...Тиимэһээ багшанарай урда- ...эрилтэ жэл бүри улам ха- ...рюусалгатай болоно. Юуб ...эдэ, юрэнхышье эрдэмэй ...хэсэ улам орёо боложо ...на. Тиимэһээ багшанар ...дөө өөрынгөө мэргэжэл ...шадабарие дээшэлүүлжэ ...һонин онол аргануудые ...эрэглэхэ ёһотой. Мүнөө ...та ганса ном заахаһаа ... үхибүүдые бодожо. ...эжэлжэ, шүүмжэлжэ һургаха, эрдэмэй шэнэ туйлалтануудтай танилсуулжа байха зэргэтэй.

Гэхэтэй хамта, үхибүүдые ганса эрдэмдэ һургахын хажуугаар, тэдэнэй бодол, мэдэрэлые үзэл сурталай талаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ багшанар ехэ анхаралаа табиха уялгатай. Һурагшадые ажал хэхэ дуратайгаар хүмүүжүүлгэдэ анхаралаа хандуулна гээшэбди.

Һуралсал ба хүмүүжүүлгын талаар республикын олон һургуулинууд амжалта туйлана. Илангаяа хүдөөгэй һургуулинууд һүүлшын жэлнүүдтэ үхибүүдые ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлдэг болонхой. Олон һургуулинуудта хүдөө ажахын техникэ шудалхын талаар нилээд туһатай юумэн хэгдэнэ. Һургуули дүүргэхэдөө механизаторай үнэмшэлгэтэй болоһон хүбүүд түрэл нютагтаа үлэжэ, арадай ажахыда хубитаяа оруулна ха юм:

Зундаа үхибүүдэй амарха, ажаллаха лагерьнууд олон һургуулинуудта эмхидхэгдэнхэй. Зүгөөр тиимэ лагерьнууд үшөө тон үсөөн. Саашадаа энэ асуудалда анхаралаа хандуулжа, лагерьнуудые олошоруулха түсэбтэйбди.

Һүүлшын жэлнүүдтэ гүрэмнай республикын арадай гэгээрэлдэ ехэ мүнгэ һомолно. Оролдосотой, шадамар директор болон багшанар һургуулияа һайнаар заһуулжа шадана, һуралсалда хэрэгтэй хэрэгсэлнүүдые абана.

Гэбэшье зарим һургуулинууд һуралсалай-техническэ үндэһэ һууриггүй дээрэһээ эрдэм шудалалгын ба хүмүүжүүлгын асуудалнуудые мүнөө сагай эрилтэдэ хүрэмөөр бэелүүлжэ шаданагүй.

Һуралсалай шанар илангаяа 1—8 классуудта һанаһанда хүрэдэггүй. Тус классуудта хүмүүжүүлгын ажалай һулаар табигдаһан дээрэһээ зарим үхибүүд һуралсалаа үргэлжэлүүлхэеэ оролдодоггүй. Тиимэһээ мүнөө жэл бүгэдэ ниитын дунда һуралсалай түсэб заатагүй дүүргэхэеэ оролдохо ёһотойбди. Бэлэдхэлэн классһаа, түрүүшын хэшээлһээ эхилээд, һуралсалай болон хүмүүжүүлгын шанар һайжаруулха хүдэлмэри манай багшанарай харюусалгата уялга болоно.

Багшанарай харюусалга жэлһээ жэлдэ дээшэлнэ, эрилтэнь ургана. Эрдэм мэргэжэлһээ гадна, ниитын ажалда бүхы сэдьхэлээрээ хандаһан хүн лэ залуу үетэниие коммунис үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлжэ шадаха. Бүгэдэ ниитын дунда һуралсалай түсэб бэелүүлхэдээ. багша хүн үхибүүн бүхэндэ улам анхаралтайгаар хандаха ёһотой. Һурагшын ухаан мэдэсые, бэлиг шадабарие, һанал эрмэлзэлые хараадаа абаха шухала. Тиимэһээ үхибүүдые нэгэдэхи классһаа бултыень һургажа, болбосоролой аттестат барюулха зэргэтэйбди.

Арадай гэгээрэлэй эмхинүүдэй һайн үрэ дүн харуулһан зүйлнүүдэй нэгэн хадаа наймадахине дүүргэһэн үхибүүдтэ гүйсэд дунда эрдэм олголго болоно. Шиидхэгдэхэ тус асуудалай һула талань гэхэдэ, дунда һургуулинуудай ахамад классуудай һурагшадые шадаал һаа, үсөөрүүлэнгүй һургаха хэрэгтэ анхарал хандуулдаггүйһөө болоно. Иимэ ушар тусхай дунда ба техническэ мэргэжэл олгодог дунда һургуулинуудта үзэгдэнэ. Бүгэдэ ниитын дунда һуралсалда оролгые бэелүүлхэ хэрэгтэ үдэшын ба заочно һургуулинуудай үүргэ урдахи табан жэлэйхидэл адли ехэ байха. Үнгэрэгшэ табан жэлэй туршада эдэ һургуулинуудта арба мянган хүн һуралсажа гараа. Энэ хугасаа соо һурагшадай тоо 5 мянгаар нэмэжэ, дүн хамта 20 мянган хүн болоо. Һургуулида багшын үүргэ хэмжүүргүй ехэ. Ажалайнь үрэ дүн тэрэнэй эрдэм мэдэсэһээ, дүй дүршэлһөө ба бэлиг шадабариһаа дулдыдадаг.

Багша хүндэтэйшье, харюусалгатайшье ажалтай. Үхибүүдые дүрбэн тэгшээр, имагтал коммунис ёһоор һургаха, хүмүүжүүлхэ нангин уялгатай. Республикымнай һургуулинуудта 10 мянга гаран багшанар хүдэлнэ. Мүнөө үедэ дүрбэдэхи-арбадахи классуудай багшанарай 86 процентнь дээдэ эрдэмтэй. Ажалдаа үнэн сэдьхэлһээ, зохёохы эрмэлзэл зорилготойгоор хандадаг багшанар захаһаа олон. Тэдэнэй тоодо Нарһатаһаа Г. И. Константинова, Ивалгаһаа Н. В. Кузнецов, Петропавловкаһаа Д. Н. Муруев, Хориһоо Д. Е. Болдонова, Бэшүүрһээ Н. Д. Коробенкова Мухар-Шэбэрһээ Н. И. Червинская, Захааминһаа В. С. Попова, Улаан-Үдэһөө С. Р. Синогина, Г. А. Комарова, М. И. Суздальницкая болон бусад болоно.

Өөрынгөө эрдэм мэдэсые дээшэлүүлхэ, педагогическа дүй дүршэлөө хэжэ байһан ажалдаа нэбтэрүүлхэ хэрэг багша бүхэнэй гол зорилгонуудай нэгэниинь болоно. Һургуулиин хүтэлбэрилэгшэд, арадай гэгээрэлэй таһагууд, багшанарай мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ институт багша бүхэндэ шадаха зэргээрээ методическэ туһаламжа үзүүлхэ зэргэтэй. Багшада анхарал хандуулха, тэрээндэ ажаллаха һайн эрхэ байдал олгохо шухала. Энэ хэрэгтэ сельскэ Соведүүд, олониитэ туһалха зэргэтэй.

Буряадай багшанар һуралсалайнгаа шэнэ жэлые ехэ эршэмтэйгээр эхилбэ. КПСС-эй XXV съездын табиһан эрилтэнүүдые Буряадай багшанар ба арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлхэ бэзэ гэжэ найдагдана.

С. ДМИТРИЕВ.
Буряадай АССР-эй гэгээрэлэй министр.

ТАРЯА ХУРЯАЛГЫН БҮХЫ ХҮДЭЛМЭРИИЕ КОМПЛЕКСНООР ЯБУУЛАЯ

ТҮРҮҮШЫН ТАРЯАН— ГҮРЭНЭЙ АМБААРТА

ХЯАГТА. «Дружба» колхозой таряашад аймаг соогоо түрүүлэн, августын 26-да шэнэ ургасын дээжэ — 1575 центнер алтан шаргал шэниисэ Эхэ оронойнгоо амбаарта тушаажа, абаһан социалис уялгала бэелүүлжэ эхилбэ. Тус колхозой жолоошон Геннадий Иннокентьевич Прощутинский таряа тушаан абаха Ехэ-Хүдэриин бэлэдхэлэй пунктда түрүүшын шэниисэ асаржа, нэгэдэхи номерой квитанци абаһан байна.

Мүн баһа «Родина» колхозой таряашад өөрынгөө хубита болгон энэ пунктда 2094 центнер таряа тушаагаа.

Хүдөө бэшэгшэ.

ШЭНИИСЭДЭЭ ОРОБОБДИ

МУХАР-ШЭБЭР. Эдэ үдэрнүүдтэ манай «Коммунизм» колхозой механизаторнууд эртын обёос, ешмээн болон горох хуряажа дүүргээд, һаянай шэниисэеэ амяарлан хадажа эхилбэ.

Мүнөө эндэ 277 гектар горох сабшагдаад, тэрэнэйнь 240 гектар хуряагдаа гэхэ гү, али 1566 центнер горох сохигдобо. Мүн 240 гектарай ешмээн хадагдажа, 1780 центнер ороохон абтанхай.

Энэ хүдэлмэридэ үнинэй механизаторнууд Л. А. Гусляков, П. З. Барышников, Н. Д. Васильев гэгшэд онсо илгаржа, үдэрэйнгөө даабарие 130—140 процент дүүргэһэн байна.

Мүнөө бүхы комбайнернууднай шэниисэ халалганда жэгдэрэн орожо, түрүүшын 350 гектарта ургаса баал болгон унагааба.

А. РОДИОНОВ,
колхозой парткомой секретарь.

ЭМХИТЭЙГЭЭР

Энэ жэлдэ манай эндэхи Хурамхаанай аймагта сагай уларилай орёо бэрхэтэй байдал тохёолдоо. Хабартаа, зунай эхин багаар бороо оройдоошье ороогүй, халуун наран хуурай һалхин хоёр газарай хүрьһэ хатаажал мэдээ. Ороохо тарян болон бусад ургамал гандаа.

Хабар эртэ таригдаһан шэниисын зарим ургасын һүн эдеэгээ хүсэжэ, амяарлан хадахаар болоходонь Аргатын совхозой Хүтэрхэйн бригадада эгээн түрүүлэн үнинэй комбайнернууд Бадма Номшиев. Ринчин Цыремпилов, мүн хоёрдохи бригадада комбайнернууд Павел Зайцев, Пурбо Цыремпилов гэгшэд таряа хадажа эхилээ. Эдэнэр нэн түрүүн эдеэшэһэн газарай шэниисые түүбэрилэн сабшана. А...хыда үнгэрһэн хэдэн үдэр соо 500 гектарай ургаса амяарлан хадагдаа.

Таряа хуряалгын урда тээ комбайнер, механизаторнуудай суглаан дээрэ Бадма Номшиев үгэ хэлэхэдээ, Кубаниин таряашадай, мүн Бэшүүрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозойхидой жэшээгээр хүдэлөөл гэжэ нүхэдөө уряалаад, энэ жэлдэ өөрынгөө комбайнаар 700 гектар таряа амяарлан хадахаб, хуряахаб гэжэ мэдүүлээ. Нёдондо энэ нүхэрнай гансаараа 780 гектаран ургаса хадажа, хуряажа, совхозойнгоо чемпион болоһон юм. Байгша ондошье тэрэ түрүү нэрэеэ алдахагүй байха.

Ц. БУХАЕВ,
аймагай «Хурамхаанай галнууд» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

Мухар-Шэбэрэн аймагай «Коммунизм» колхозой захагүй үргэн таряалан дээрэ ургаса хуряалгын хүдэлмэри эхилээ. Мүнөө Сухара гэжэ газарта арбаад комбайн үдэр һүнигүй шахуу хүдэлнэ.

Колхозой механизаторнууд оролдолго гаргажа, хуряалгаяа эрхим шанартайгаар дүүргэхын түлөө социалис мүрысөө дэлгэрүүлэн, дээшэлүүлэгдэһэн уялганuудые абаһан байна. Мэдээжэ болоһон комбайнернууд Николай Васильев, Алексей Анохин, Александр Попов, Фёдор Калашников, Владимир Батурин гэгшэд халаанайнгаа нормо холо үлүүлэн дүүргэнэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Сухара гэжэ газарай таряалан дээрэ; колхозой мэдээжэ болоһон комбайнер Владимир Батурин.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

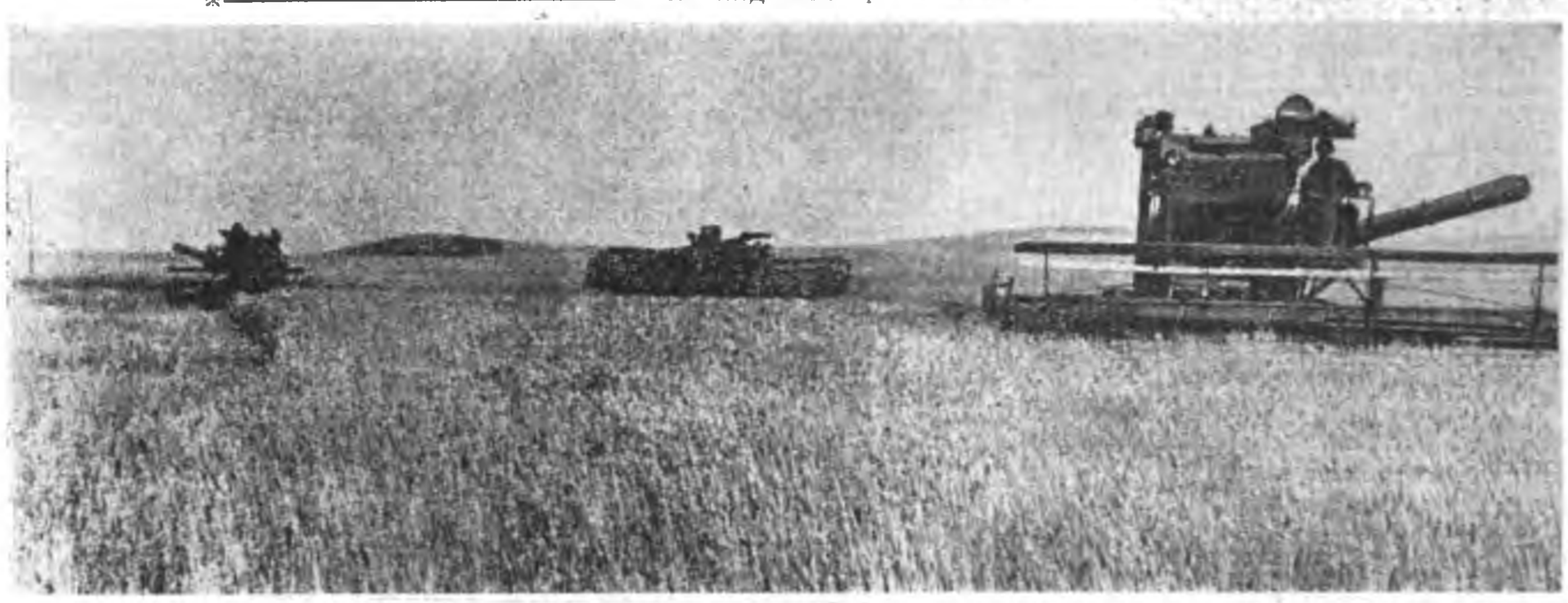

Мүнөө үедэ ямаршье нютагта хүдөөгэй ажалшад адууһа малдаа элбэг хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэхын тула аһан шадалаараа оролдожо байһаниинь ойлгосотой. Зун-намарай хаһада үһээ бороотой байжа, үбһэ хуряалгын хүдэлмэридэ ехэхэн һаад тойбо ушаруулдагынь мэдээжэ. Зарим нютагуудта гол горход үерлээд, нуга тохой газарай сабшалан уһанда абтажа, хохидолдо ородог ушаршье бии. Энэ жэлдэ тиимэ байдал Хяагтын аймагай зарим нютагуудта тохёолдоно.

Харин эндэ һаянайл наратай дулаан байжа, үбһэ сабшаха, хуряаха хүдэлмэриие эршэтэйгээр ябуулхада таатай зохид болобо.

ДҮҮРГЭХЭ ДҮТЭЛӨӨ

Хяагтын аймагай «Пограничный» совхозой үбһэшэдэй зарим звенонуудай ажалтай танилсабабди. Харанхы гэжэ нютагай намагтайшаг газарай сабшалан ехэнхидээ хуряагдажа һүрилэгдэнхэй, олон сомоонууд жэрылдэнэ. Тингэбэшье уһа шабартай байһан доро газарай болон хадын хаяагай үбһэ ногоон сабшагдаагүй үлэнхэй. Мүнөө үедэ эгээл тиимэ газарай үбһэн сабшагдажа, хуряагдажа байна.

Хадын хаяада зүрыһан Хабшуу гэжэ газарта 5 хүнһөө бүридэһэн В. Бахмутовай даадаг звено ажаллажа байна. Эндэ гол түлэб залуушуул хүдэлдэг. ДТ-25, Т-40, МТЗ-50 түхэлэй тракторнууд ашаглагдана.

— Түрүүн Сэлэнгэ мүрэнэй нэгэ аралай үбһэ сабшажа эхилээ һэмди. Түлэг хүдэлжэ байтарнай тэрэ аралнай уһанай үертэ абташоо, — гэжэ үбһэшэд ажал тухайгаа хөөрэнэ. Тиигээд лэ энэдэ ерэжэ ажаллаабди. Хүдэлмэримнай яһала урагшатай ябажа байна. Хамта 1800 гаран центнер үбһэ сожо абаабди. Сабшалангай ургаса муу бэшэ. Намар оройболожо. ногоонсой шэнгэрбэшье һаань, үбһэ яһалал абанабди.

Эндэһээ саашаа ябажа. Иннокентий Ястребовай хүтэлбэрилдэг звенодо хүрэбэбди. Эндэ 9 хүн хүдэлнэ. Августын 30-най байдалаар хоёр мянга һайса гаран центнер үбһэ тус звено хуряанхай.

Үбһэ сабшажа ябаһан механизатор Иннокентий Агафонович Черепановтай уулзажа хөөрэлдөөбди.

— Би хартаабха ургуулдаг звеное даадаг хүмби. Мүнөө ургасынгаа абтаха болотор үбһэ хуряалгын үедэ эндэ туһалалсанаб. Нёдондо жэлдэ 70 гектар талмай дээрэһээ га бүриин 150 центнер хартаабха хуряажа абаа һэм. Мүнөө нёдондонойхиһоо бага бэшэ ургаса абаха хүсэлэнтэйб. Үбһэ түргэн хуряажа дүүргэхын түлөө оролнобди, — гэжэ нүхэр Черепанов мэдүүлнэ.

Энэ звеногой гэшүүд Н. И. Головинский, В. Д. Цыремпилов, И. А. Черепанов гэгшэд оролдосотой һайн ажалаараа шалгарна.

Тус совхозой түб тосхондо үбһэнэй гурил татадаг АВМ түхэлэй машина ажаллана. Энэ түхеэрэлгые Владимир Семенов Дагба Тулбуров хоёр ашаглан хүдэлгэжэ, суудхэдээ хоёр халаанда 50 гаран центнер хүрэтэр үбһэнэй гурил гаргана. Эхилһэнһээ хойшо эдэнэр 2 мянган центнер витамин ехэтэй ногооной гурил бэлэдхээд байна.

Д. ЦЫБЕНОВ.

МЭНДЭ АМАР, ҺУРАЛСАЛАЙ ЖЭЛ!

...үглөөгүүр һургуулиин ...онуудай баяртай хүхюун ...ирээн бүхы орон дотор ...ибэ. Эдир гражданинууд ...алсалайнгаа шэнэ жэлые ...лээ. 4 миллион үхибүүдтэ ...ам болбосоролой эхи та... түрүүшын үдэр боло...

...Энэнь ехэ һайндэрэй үедэ бо... ...ол баярай ёһололнуу... ...тэмдэглэгдээ. Сентябрь... 1-дэ 150.000 ша... һургуулинуудай үүдэн ...дэжэ. 42 миллион ...үүтэй һурагшад парта... ...һууба. Энээнһээ гад... ...үдэшын һургуулинуудта ... 5 миллион шахуу хүн хэшээлнүүдтэ ябажа эхилээ. Дэлхэй дээрэхи нэгэшье гүрэндэ арадай гэгээрэлэй иимэ ехэ дэлисэ далайсатай хүгжэлтэ үзэгдөөгүй байха.

— Мүнөөнэй һуралсалай жэл КПСС-эй XXV съездын һүүлээр түрүүшынхеэ эхилбэ. Багшанар. барилгашад, хэблэлнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд энээндэ ехэ анхаралтайгаар бэлдэһэн байна, — гэжэ СССР-эй Гэгээрэлэй министерствын һургуулинуудай Главна управлениин начальник В. М. Коротов хэлэбэ.

Энэ жэлэй һуралсалай гурим, үнгэрһэн жэлнүүдэйхидэ адляар, арбадахи табан жэлэй гол зорилгонуудаар— бүгэдэ ниитын дунда һуралсал бэелүүлгын оршон байдалда һуралсал-хүмүүжүүлгын аша үрэ ба шанарые дээшэлүүлгээр тодорхойлогдоно. Мүнөө жэлдэ найман жэлэй һургуулинуудые дүүргэгшэдэй 97,5 процентнь дунда һургуулинуудта һуралсалаа үргэлжэлүүлхэ.

Манай һургуулинууд һуралсалай шэнэ программада бүрин орохонь. Энээнэй гол зорилгонь юуб гэхэдэ, эрдэм ба техникын эршэмтэйгээр хүгжэжэ байгаа шэнэ үе сагта таарахаар мэргэжэл, болбосорол ороной гражданин бүхэндэ олгохо болоно.

Һурагшад энэ жэлдэ математикын ба бусад хэдэн янзын шэнэ учебнигүүдые абаха юм. Жэшээлэн хэлэбэл, СССР-эй түүхын ба юрэнхы биологиин заһагдан һайжаруулагдаһан учебнигүүд тэдэнэйнь дунда бии. Арбадахи класста үзэхэ литературын шэнэ учебник. РСФСР-эй һургуулинуудта үзэхэ «Природоведение» зохёогдонхой. КПСС-эй XXV съездын материалнуудые шудалха тусхай ном һурагшадта зорюулагдан хэблэгдээ. Энэнь обществоведениин, географиин ба түүхын уроугуудта хэрэглэгдэхэ.

Материально - техническэ баазысынь бэхижүүлхэ гэһэн КПСС-эй XXV съездын шиидхэбэриин үндэһөөр бүхы һургуулинууд ойрын жэлнүүдтэ кабинетнэ гуримда бүрин орохо. Мүнөө сагай техническэ хэрэгсэлнүүд һурагшадай ажабайдалда баатаар орохо юм. Энэ хэрэгтэнь тэдэнэй шефүүд — заводууд, фабриканууд, колхозууд ба совхозууд ехэ туһа хүргэхэ зэргэтэй. Гансахан 1976 ондо 162 миллион түхэригэй шэнэ түхеэрэлгэ ба һуралсалай шэнэ хэрэгсэлнүүдые һургуулинууд абаха.

Һурагшадые ажалаар хүмүүжүүлхэ. тусхай мэргэжэлтэй болгохо асуудалнуудта һургуулинуудай зүгһөө ехэ анхарал хандуулагдажа үргэлжэлхэ. Ажалда дадхаан һургаха. тусхай мэргэжэлнүүдтэй танилсуулхы һургуулинууд хоорондын һуралсал-үйлэдбэриин комбинадууд саашадаа хүгжөөгдэхэ. Эдэнь һуралсал үйлэдбэри хоёрой холбоо барисаа амжалтатайгаар бэелүүлгэдэ, өөһэдынгөө дурлада арадай ажахыда шухала мэргэжэлнүүдые һургуули дүүргэгшэдэй шэлэн шудалалгадань туһалха байна.

(ТАСС-ай корр.).

Москва.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР М. Д. ИЗМАЛКОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын партийна органуудта эдэбхитэй һайнаар ажаллаһанайнь түлөө, түрэһөөр 50 наһатай болоһонтойнь дашарамдуулан, КПСС-эй Хурамхаанай райкомой секретарь нүхэр **Измалков** Митрофан Денисовичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшын орлогшо В. УБЕЕВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

.лаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
.976 оной августын 16.

САГАЙ ЭРИЛТЭДЭ ХАРЮУСАМААР ХҮДЭЛХЭ

Зэдын аймагай һургуулинууд һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэн. Дэрэстэйн, Петропавловкын дунда һургуулинууд һайн сэгнэлтэтэйгээр бэлдэгдэһэн байна. Тус һургуулинуудай багшанар эбтэй эетэйгээр классуудаа заһаха, сэбэрлэхэ, шэмэглэхэ зуураа, нютагай эмхи зургаануудай болон түрэлхидэй туһа һайнаар хэрэглэжэ шадаа.

Аймагай 11 дунда, найман жэлэй 9, эхин 11 һургуулинуудта найман мянга шахуу һурагшад һураха байна. Һуралсалай шэнэ жэл эхилхэдээ, бидэ урдахи жэлнүүдэй амжалта болон дутагдалнуудые шүүмжэлжэ үзэхэ ёһотойбди.

Манай парти ба правительство арадай гэгээрэлдэ саг үргэлжэ анхаралаа табина. Жэшээлхэдэ, һүүлшын табан жэлдэ манай аймагта 1040 һурагшадай һууритай һургуулинууд баригдаһан байна. Малшадай 330 хүүгэдэй байха интернат баригдаһан. Хамта дээрээ аймагай һургуулинуудта 13 интернат болонхой. Тэндэ 980 үхибүүд байдаг. 240 малшадай хүбүүд, басагад гэрэй гүйсэд хангалта доро. Мүнөөшье интернат болон һургуулинуудые бариха түсэб табигдажа байдаг. Байгша табан жэлдэ Инзагатада, Үшөөтэйдэ, Наранда, Доодо-Торидо, Петропавловкада шэнэ һургуулинууд баригдаха юм. Тэдэнэй үүдэеэ сэлихэдэнь бүхы һурагшад нэгэ халаанда һураха аргатай болохо. Тиихэдэ хэшээл бүхэн тусхай кабинет соо үнгэргэгдэхээр, һуралсалай шэнэ хэрэгсэлнүүд олошоруулагдахаар хараалагдана.

Багшанарай коллектив бүхэн һуралсалай, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие сагай эрилтэдэ таарамаар эрхилнэ гэхэдэ алдуу болохогүй. Жэшээнь, үнгэрэгшэ жэл Дэрэстэйн, Зэдын һургуулинуудай багшанар һайһаар хүдэлһэн байна. Эндэ һуралсалай-техническэ үндэһэ һуури эрилтэдэ хүрэмөөр табигданхай. Мүн тус һургуулинуудай багшанарай оролдосоор һурагшадынь һайн сэгнэлтэтэйгээр һуралсалай жэл дүүргэһэн байна.

Гэбэшье зарим һургуулинуудта һуралсалай болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һаһанда хүрэнэгүй. Дээдэ-Үшөөтэйн, Ёнхорой, Тохойн, Алцагай, Дээдэ-Торийн һургуулинуудай классууд муушагаар бэлдэгдэнхэй, һуралсалай хэрэгсэлнүүдээр гүйсэд хангагданхай бэшэ. Эндэхи хүтэлбэрилэгшэд багшанартаяа хамта һуралсалай-техническэ талада анхаралаа табинагүй гэхэдэ болоно. Наранай, Оёорой, Бургалтайн багшанар һуралсалай хэрэгсэлнүүдые һаланаар хадагална, хэшээлдээ хэрэглэнэгүй. Хэшээл үнгэргэхэ онол аргань тус һургуулинуудта мүнөө сагай эрилтэдэ харюусанагүй.

Бүгэдэ ниитын дунда һуралсалай түсэб зарим һургуулинуудта бэелүүлэгдэнэгүй. 1975—1976 оной дүнгөөр наймадахи класс дүүргэһэн 943 һурагшадай 532 хүнийнь юһэдэхи класста һуралсалаа үргэлжэлүүлһэн байна. Тохой, Зэлтэр тосхонуудта наймадахи классай һүүлээр һурадаггүй залуушуул олон. Тэндэхи багшанарай һула хүдэлмэриие энэ жэшээ гэршэлнэ. Иимэ ушар мүн Бургалтайда, Торидо үзэгдэнэ.

Һуралсалай жэлэй үедэ һургуулияа хаяһан үхибүүд ушардаг. Сагаан-Нуурай дунда һургуулиие (директорынь А. Н. Хомутова) нёдондо долоон үхибүүд орхиһон байна.

Хамта дээрээ аймаг дотор 13 иимэ ушар болоо. Хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин һула дээрэһээ һуралсалай үедэ хореод үхибүүд дэшын һургуулида орошоһон байна.

Сагаан-Нуурай болон Инзагатын һургуулинуудые шалгахадаа үхибүүдэй хэшээлнүүдээ хаядаг олон жэшээнүүдтэй ушараабди. Ушар юуб гэхэдэ, малшадай үхибүүд фермэ, отаринуудһаа һургуулидаа ошохо аргагүй байдаг. Жэшээнь, «Коммунизм» колхозой малшадай 35 үхибүүдтэ интернат соо байра үгы дээрэһээ тэдэнэй хэшээлээ хаяха ушар олон. Тэдэнэр заримдаа гурбан-дүрбэн үдэр һургуулидаа ерэнэгүй. Мүнөө жэл иимэ ушарнуудые усадхаха ёһотойбди.

Һуралсалай шанар тухай тогтон хэлэхэдэ, һурагшадай ород хэлээр ба математикаар абаһан сэгнэлтэнүүд бусад предмедүүдһээ нилээд доро. Ёнхорой дунда һургуулиин багшанар Т. П. Цыренова А. Я. Потылицин хоёр математикын хэшээлэй онол арга хэрэглэжэ шаданагүй гэхэдэ алдуу болохогүй хаш. Хэшээлээ саг соонь үнгэргэжэ үрдинэгүй, гадна һуралсалай хэрэгсэлнүүдые хэрэглэнэгүй, өөрынгөө мэргэжэлые дээшэлүүлхэ гэжэ оролдоногүй.

Эхин һургуулиин багшанарай мэргэжэл, онол арга жэлһээ жэлдэ һайжаржа байна. Мэдээжэ болоһон, һурагшад болон түрэлхидтэшье хүндэтэй багшанар эхин һургуулинуудта олон. Тэдэнэй дунда РСФСР-эй һургуулиин габьяата багша А. Г. Бураева, БурАССР-эй һургуулиин габьяата багшанар Г. Г. Вторушина, О. Г. Иванова болон Н. С. Бурлакова; Е. В. Морохоева, Н. Д. Гомбоцыренова гэгшэдые нэрлэмээр. Дүй дүршэлтэй болоһон багшанарай ашаар эхин һургуулиин һурагшад шэнэ программаар эрдэмэй дээжэ һайнаар шудална. Олонхи багшанар өөрынгөө үндэр үүргые гүнзэгыгөөр ойлгожо, ехэ оролдосотойгоор хүдэлмэрилнэ. Эхин һургуулиин һурагшадай хахадынь шахуу 4-5 гэһэн сэгнэлтэтэйгээр һурана.. Шалгаад үзэхэдэ, һуралсалайнь шанар һайн.

Һуралсалай онол арга һайжаруулгада арадай гэгээрэлэй аймагай таһаг анхаралаа хододоо табидаг. Багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлхэ талаар һургуулинуудта ошожо, хэшээлнүүдыень шэнжэлдэг, шүүмжэлдэг, шэнэ программа нэбтэрүүлгэдэ али болохоор туһа хүргэдэг ёһо гуримтай.

Гэбэшье багшын хүдэлмэри өөрынь оролдосоһоо, һургаалһаа, харюусалгаһаа дулыдаг. Тиимэһээ багша бүхэн һуралсалай шэнэ жэлдэ бүхы хүсэ шадалаа, ухаан бодолоо, зүрхэ сэдьхэлээ ургажа ябаа залуу үетэндээ зорюулха гэжэ найдагдана. Эдир наһатаниие дүрбэн тэгшээр хүмүүжүүлхэ, һургаха гэээшэ манай нангин үялга. Тиимэһээ һуралсалай үнгэрһэн жэлэй амжалта болон дутагдалнуудһаа хэшээл абан, һуралсалай, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин хэмжээ улам дээшэлүүлхэ ёһотойбди.

Э. ТАБИНАЕВ.
Зэдын аймгүйсэдкомой арадай гэгээрэлэй таһагые даагша.

Манай хөөрэлдөөн

АМЖАЛТАТ[АЙ]

БУСАБ[А]

Буряадай Ленинэй орденто оперо ба баледэй ... зунайнгаа гастрольһоо бусажа ерэбэ. Хаагуур ... ямар зүжэгүүдые ажалшадта харуулһан тухай ... енһ театрай директорэй орлогшо Н. А. Цыреновт... асуудалтайгаар хандабабди.

— Николай Алексеевич, ямар, хотонуудаар зүжэг наадаяа харуулба гээшэбта?

— Гурбан һара тухай ябажа ерээбди. Июнь һарада Благовещенск хотынхидто зүжэг наадаяа харуулаабди. Июльда Хабаровскын ажалшадта айлшалжа, һүүлээрнь, Владивосток хото ерэһэн байнабди. Манай коллектив яһала урагшатай ябаа, харагшадай магтаал һайшаалда гансата бэшэ хүртөө. Владивосток хотынхид илангаяа һайнаар угтаа. Поездһоо буухаламнай, оркестр наадажа, перрон дээрэ хүн зон олоороо сугларанхай байгаа. Манайхид тэдэнэй этигэл найдабариие бодотоор харюулхые оролдоо һааб даа.

— Гастролиинтнай репертуарта ямар зүжэгүүд оролсооб?

— Хамта дээрээ 17 оперо болон баледэй зохёолнууд харуулагдаһан байна. Зарим тэдыень тоолобол, ородой классикаһаа М. Мусоргскиин «Хованщина», А. Бородинай «Игорь тайжа хаан», Европын агууехэ хүгжэмшэдэй, жэшээнь, Д. Вердиин «Травиата», Д. Россиниин «Севильский цирюльник» гэжэ оперонууд; баледүүдһээ П. Чайковскиин «Хун шубуута нуур», Г. Книппер Б. Ямпилов хоёрой «Арюун гоохон Ангара дүүхэй» болон бусад болоно.

— Мэдээжэ артистнарһаа хэдынь хабаадалсааб?

— СССР-эй арадай артист Л. Линховоин гол партинуудые гүйсэдхэжэ, олоной анхарал татаа. М. Мусоргскиин «Хованщина» гэжэ оперодо Иван Хованскиин, А. Бородинай «Игорь тайжа хаан» соо Кончагай, Д. Россиниин «Севильский цирюльнигтэ» Дон Базилиогой образые шадамар бэрхээр харуулһан байна. Л. Линховоин «Хованщина» гэжэ оперые буряадай театрай сценэ дээрэ эгээл түрүүшынхиеэ бэелүүлһэн юм. СССР-эй арадай артист[ка] Сахьянова баледүү[дэй] партинуудта жэнш[...] наар хатаржа, хар[...] дура буляажа шадаа. Т[...] РСФСР-эй габьяата [...] нар К. Базарсадаев, С. [...] наев, В. Буруев, О. [...] лова, Буряадай АС[СР-эй] арадай артистнар А. [...] ва, И. Кузьмина, Д. Д[...] Буряадай АССР-эй га[бьяата] артистнар Ю. Да[...] Е. Самбуева, Л. Про[...] В. Ганженко, Л. Па[...] Ю. Муруев гэгшэд [...] ябаа бэлигээ олоной [...] ралда табижа, үндэр [...] тэдэ хүртэбэ.

— Эдэ хотонуудай [ажал]шадтай һонин уулза[лга]дые үнгэргөө бэзэт?

Благовещенскдэ ба[...] Ленинэй орденто «При[...]рье» колхозой хүн [...] уулзаа, наадаяа хар[...] Ехэл баян колх[...] зониие урмигай хүн[...] шэ. Хабаровск [...] промышленна пред[прияти]нуудта ошожо, хү[дэлмэ]ришэдтэй уулзаабди. Г[...] сэрэгшэдтэй уулзаһан, [...] нэртэ концерт наада [...]һан байнабди. Владивос[ток] телевиденеэр 3 зүжэг [...] лаабди. Л. Сахьян[ова] творческо үдэшэ эмхи[...] мүн буряад хүгжэмэй [кон]церт үнгэргөөбди.

— Иигээд байхада, [теат]райтнай сценэ дээрэ [шэнэ] жэлэй сезон нээгдэхэнь [...]шэ мааб даа. Ямар шэнэ [зүжэ]гүүдые түрэл хотын[хидтоо] бэлдэжэ байнат?

— Ээлжээтэ сезон [...] тяориин 10-һаа М. М[усоргскиин] «Хованщина» [...] опероор эхилхэ. Прем[ье]нүүднай гэхэдэ, Д. Вер[диин] «Дон-Карлос» гэжэ о[перо,] «Испанские миниатюры» [гэ]һэн Хирардогой балет боло[но.] Д. Вердиин «Дон-Кар[лос»] гэжэ оперодо Дон-Карл[осой] парти Д. Дашиев гүйсэд[хэнэ.] Энэ оперодо театра[й] мэдээжэ дуушад С. Рад[...], В. Буруев, Л. Шоболо[ва,] Данилова гэгшэд хаба[адал]саха юм.

Гүнзэгы бодолтой, сэсэн һонор харасатай эхэнэр урдаһаамнай шэртэнэ. Багсаахада, нилээд ехэ юумэ үзэһэн, жэжэ юумэнһээ сэдьхэлээ тиимэ бэлээр хүдэлгэхэгүй, дэлгэр тэнюун абари зантайл ха. Бишыхан үхибүүдтэ, үетэн нүхэдтөө, үндэр наһатай үбгэд, хүгшэдтэ адли тэгшээр хандажа, үнинэйнь ханн нүхэр мэтэ илдам зохидоор хөөрэлдэжэ байхыень адаглан харахадаа, энэ эхэнэр хүн бүхэнтэй үгэ хүүрээ ойлголсохо гэжэ абаһаар тухаилнабди.

Эгээл тиигэжэ Бэшүүрэй аймагай Бага Куналей нютагай хүн зон тэрээн тухай сэдьхэлээ хүдэлгэн хөөрэлдэдэг заншалтай. Теэд тэрэ хэн гээшэб? «Манай багша» гэжэ булта нэгэ доро харюусадаг. Тингэншьегүй яахаб даа.

Валентина Петровна Фурмановае үнэхөөрөөшье булта хүндэлдэг гээшэ. Хорин зургаан жэлэй урда тээ һургуулиин үүдэ сэлижэ ороод, тэрэ гэһэнһээ хойшо хуби заяагаа эдир һурагшадтай холбоһон юм. Анха түрүүшынхеэ һургуулида ерэһэн үхибүүдые эрдэм номдо һургажа, ажабайдалай дардам харгыда гаргаха гээшэ тиимэшье хүнгэн бэшэ юм. Тиихэдэ тэрэнэй шабинар эрдэм һуралсалаа саашадань үргэлжэлүүлжэ, бэлигтэй бэрхэ мэргэжэлтэд болоһон юм.

Мүнөөдэр тэрэниие нэгэдэхи классай үхибүүд гайхаһан, баярлаһаншье янзатай угтажа, эрдэм номой сээлгүй гүнзэгы далай уруу нэгэ алхам хэжэ туршахань гээшэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. П. Фурманова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

БАГШАНАРАЙ СУГЛААНУУДҺАА

ХУРАМХААН

Хурамхаанай аймагай һургуулинуудта буряад хэлэ, литература зааха хэрэгтэ 15 багшанар эрдэм мэргэжэл, бэлиг шадабаряа зорюулна. Тэдэнэй зэргэдэ дүршэл ехэтэй багшанар Будажап Дмитриевна Будаева (Бархан), Анна Цыдыповна Чойропова (Дэрээн), Дынсыма Санжиевна Санжиева (Хурамхаан, интернат-һургуули) гэгшэд оролсоно.

Заншалта һургуулиингаа шэнэ жэлэй урдахи зүблөөндэ аймагай түбтэ һаяхан суглараха зуураа, буряад хэлэ, литературын багшанар секционно хэшээл үнгэргэһэн байна. Тус секциие Барханай дунда һургуулиин буряад хэлэ, литературын багша Б. Д. Будаева хүтэлбэрилбэ.

«4—5 классуудай һурагшадай тус бүхэнэйнь онсо илгаень хараада абалсан түрэлхи хэлэ заалга», «Шэнэ программын эрилтэтэй тааралдуулан, һурагшадта орфографическа дүршэл шадабари олгуулха», «6—7 классуудтахи түрэлхи хэлэнэй хэшээлдэ харуулан ойлгуулха зүйлнүүдые комплексноор хэрэглэлгэ», «Түрэлхи литературын хэшээлэй үедэ һурагшадай творческо эдэбхи дээшэлүүлгэ» гэһэн элидхэлнүүд буряад хэлэ, литературын секци дээрэ шагнагдажа, эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Элидхэлнүүд ехэ оролдосотойгоор бэлэдхэгдэһэн, гүнзэгы удхатай, ажал дээрээ хэрэглэмээр гэжэ сэгнэгдэбэ.

Багшанарай заншалта зүблөөн дээрэ буряад хэлэ, литература заалгада кабинетнэ системэ нэбтэрүүлгын асуудалда ехэ анхарал хандуулагдаа. Аргатын дунда, Хурамхаанай интернат, Барханай дунда һургуулинуудта эмхидхэгдэһэн буряад хэлэ, литературын кабинедүүдэй ажал үндэр сэгнэлтэдэ хүртэбэ. Энэ жэл Буряадай багшанарай институт дүүргэһэн буряад хэлэ, литературын хоёр шэнэ багшанар П. Д. Дондупова, Д. Б. Урбаханов гэгшэд аймагай багшанарай коллективтэ эролсобо гээшэ. Элинсэг хулинсаг үбгэ эсэгэнэрэйнгээ, эмгэн буурал эжынэрэйнгээ хэр угһаа хөөрэлдэжэ энэ хүрэтэр асарһан буряад һайхан хэлые саашадань улам уран хурса болгомоор, мүнөө коммунизмда дабшажа ябаа шэнэ обществын ажабайдалһаа мүндэлһэн шэнэ үгэнүүдээр баяжуулхаар, залуу үетэниие хүмүүжүүлхээр аймагай буряад хэлэ, литературын багшанар зоригжонхой, һуралсалай үшөө нэгэ шэнэ жэл эхилбэ.

Д. САНДАНОВ.

ЯРУУНА

Иимэ суглаан Яруунын аймагта августын 27—28-да болобо.

«КПСС-эй XXV съездын шиидхэбэринүүдэй ёһоор һургуулиин багшанарай эмхиин һуралсалай шанар ба үхибүүдые хүмүүжүүлгэ дээшэлүүлхэ», — гэһэн элидхэл аймагай арадай гэгээрэлэй таһагые даагша Ц-Д. Э. Шагдаров хэһэн байна.

Элидхэл соогоо нүхэр Ц-Д. Э. Шагдаров Яруунын аймагай һургуулинуудта бүгэдэ ниитын дунда һуралсал гол түлэб бэелүүлэгдээ, һүүлшын хэдэн жэлэй туршада аймагай багшанар мүнөө үеын эрилтэнүүдэй ёһоор предмет заалгынгаа удха ба шанар нарижуулха талаар ехэхэн амжалта туйлаа гэжэ тэмдэглэһэн байна. Нисэнгын, Гүндын, Нарһатын дунда һургуулинуудта ургажа байгаа залуу үетэниие коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэг һайнаар табяатай.

Бүгэдэ ниитын дунда һуралсал бэелүүлхэ хэрэгтэ аймагай арадай таһаг ехэ оролдолго гаргадаг, тиигэбэшье энэ талаар дутагдалнууд бии. Жэшээлэн хэлэбэл, Түлдүнэй, Тэлэмбын, Мужыхын дунда һургуулинуудта ахалагша классай һурагшадай һуралсалаа орхихо ябадал үзэгдэжэ, үдэшын ба заочно һуралсал Нарһатын, Витимэй, Эгэтын-Адагай дунда һургуулинуудта муусаэмхидхэгдэнхэй. Һуралсалайнгаа шанарые саашадань бүри дээшэлүүлхэ, дутуу дундануудаа усадхаха талаар аймагай багшанар тогтоол абаба.

Элидхэлэй һүүлээр арбаад хүн үгэ хэлэбэ. Нүгөөдэ үдэрынь предмет бүхэнэй багшанар, һургуулиин хүтэлбэрилэгшэд ба хүмүүжүүлгын ажал ябуулагшадай секцинүүд үнгэргэгдөө. Залуу багшанарай уулзалга боложо, тэдэндэ дурасхаалта бэлэгүүд барюулагдаба. Яруунын багшанар һуралсалайнгаа шэнэ жэл эхилхээр бэлэн болоо.

Л. БАЗАРОВА.

ХЯАГТА

Аймагай багшанарай августын суглаанууд тус һарын 27—28-да аймагай түб Хяагта хотодо үнгэрбэ.

«КПСС-эй XXV съездын шиидхэбэринүүдэй ёһоор Хяагтын аймагай багшанарай эмхинүүдтэ һуралсал ба хүмүүжүүлгын ажалай шанарые дээшэлүүлхэ», — гэһэн элидхэл соо Хяагта хотын 2-дохи, Тамирай дунда һургуулинуудай хүдэлмэри эрхим гэжэ тоологдоо. Багшанар Б. Б. Батоев, Г. Ц. Молонов, Л. П. Маниковская, М. С. Дансурунова, комсомолой райкомой нэгэдэхи секретарь В. Я. Гулгонов гэгшэд элидхэл хэбэ.

Хойто үдэрынь секцинүүд боложо хубаараад, багшанар хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлбэ. Хамта дээрээ 22 секци хүдэлөө. Илангаяа түрэлхи хэлэнэй секци (хүтэлбэрилэгшэнь М. С. Дансурунова) ашаг үрэтэйгөөр хүдэлбэ. Мүн баһа түүхын, географиин багшанарай секци һайн хүдэлөө. Һургуулинуудай материальна талань жэлһээ жэлдэ һайжарна. Гараха жэлэй эхеэр Наушки тосхондо 920, Сүхэдэ 320 һууритай шэнэ һургуулинууд нээгдэхээр хараалагдана.

В. БАТОМУНКУЕВА.

БОЛГАРИ. Пловдив хадаа хүн зонойнгоо тоогоор, мүн промышленна хүгжэлтынгөө талаар орон дотороо хоёрдохи һуури эзэлдэг юм. Энэ хадаа эртэ урда сагай түүхын хүшөөнүүдээр баян соёлой ба эрдэмэй томо ехэ түб болоно.

Тэрэнэй түүхэтэ хүшөөнүүдые, үзэсхэлэн һайхан, өөрсэ түхэл шэнжые сахин хамгаалхын, урда сагай ба мүнөөнэй барилгануудые тааруулан зохидоор барихын тула Пловдив хотын барилга хэхэ гэһэн зорилго архитекторнууд, инженернүүд урдаа табинхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хүн зоной ажаһууха «Тракия» гэжэ шэнэ районые ямараар бариха тухай бүлэг архитекторнүүд зүбшэн хэлсэжэ байна.

БТА—ТАСС-ай фото.

Ажалшадай бэшэгүүдһээ

НАЙДУУЛҺАН ААД...

Цахир тосхон аймаг дотороо томохон һууринуудай нэгэн юм. Анхандаа тэндэ аймагай түб байгаа. Тиимэһээ эндэ оршодог эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй, хоёр һургуулиин багшанарай, тосхоной хүн зоной тоо нилээд олон гээшэ. Цахирта урдань муу бэшэ бани байһан юм. Теэд тэрэнь хуушараа, һандаржа унаха болоо. Мүнөө банигүй гэхэдэшье болохо.

Тиихэдэ тосхондомнай водокачка байһан аад, баһал хуушараа, уһа абахын аргагүй болоо. Эдихэ уһаяа абахын тула эндэхи хүн зон үндэр хабсагай доро буужа, тэндэһээ уһа үргэлжэ гараха баатай болоно.

Урдань Цахир тосхоной бүхы үйлсэнүүд һүнин дөө зайн галаар гэрэлтүүлэгдэжэ байдаг һэн. Мүнөө тэрэмнайшье үгы болошоо.

Эдэ асуудалнуудые шиидхэхэ тухай оло дахин сельсоведтэ хөөрэлдөөнүүд болоһон, һайн шиидхэбэринүүдшье абтаһан байха. Республикын гэр байрын-коммунальна ажахын министрэй орлогшо нёдондо Цахираар ябахадаа, тосхондотнай шэнэ бани, водокачка баригдаха, үйлсэнүүд гэрэлтүүлэгдэдэг болохо гэжэ найдуулһан юм. Теэд мүнөөшье болотор хуушан зандаа. Найдуулһыень 3 жэл соо хүлеэхэмнай гү?

Б. ШОЕНОВ.
хүдөө бэшэгшэ.
Захааминай аймаг.

СЛЕТ БОЛОБО

«Орлёнок» гэжэ пионерэй лагерьта республикын һургуулинуудай комсомолой эмхинүүдэй секретарьнуудай һуралсалай зургаадахи слёт болобо: «КПСС-эй XXV съездын түүхэтэ шиидхэбэриин ёһоор комсомолой организацинуудай ажал ябуулгын гол шэглэлнүүд» гэһэн асуудалаар ВЛКСМ-эй обкомой секретарь Л. П. Мацукова элидхэл хэбэ.

Слёдто хабаадагшад «КПСС-эй XXV съездын шиидхэбэри бэелүүлхын түлөө» гэһэн уряа доро үнгэргэгдэжэ эхилһэн Бүхэсоюзна ленинскэ шалгалтада республикын комсомол-залуушуулай кайшан гэжэ хабаадаха, ямар ажал хэхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэбэ.

Республикын 28.264 гэшүүдһээ бүридэһэн 359 һурагшадай комсомолой эмхинүүд тусхай түсэбтэйгөөр ажаллана. Бэшүүрэй, Зэдын аймагуудай һургуулинуудта пионерэй ба комсомолой хүдэлмэри һайн ябана. Жэшээнь, Бэшүүрэй аймагһаа 14 хүнэй «Һуралсалда шалгарһанай түлөө» гэһэн ВЛКСМ-эй ЦК-гай тэмдэгтэ хүртэһэниинь һайшаалтай.

Москвада үнгэргэгдэһэн Бүхэсоюзна нэгэдэхи слёдто хабаадалсаһан Улаан-Үдын 19-дэхи һургуулиин 10-дахи классай һурагша Мария Думнова һонирхолтойгоор хөөрэжэ, слёдто хабаадагшадай анхарал татаба.

КПСС-эй XXV съез[дын] шиидхэбэринүүдэй ёһоор, һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин удха шанарые һайжаруулха хэмжээнүүдые бэелүүлхэдэнь багшанарай Советдэ, багшанарта туһа хүргэхэб, һургуулиин пионерэй организацинуудые хайшан гэжэ ударидахаб гэхэ мэтэ хэмжээ ябуулганууд тухай слёдто хабаадагшад хөөрэлдэхэ байна.

Б. БУЛАТОВ.

ҺАРЫН ШОРОЙЕ ХАЖУУҺААНЬ ХАРАХАДА

В. И. Вернадскиин нэрэмжэтэ геохимиин ба аналитическэ химиин институдһаа хэгдэһэн репортаж

Институдай лабораторинуудай нэгэн. Огто агааргүй камерын — иллюминаторнуудтай ехэ цилиндрэй табигдаһан багашаг таһалга соо сагаан халаадтай хүнүүд сугларанхай. «Луна-21» гэжэ планетэнүүд хоорондын автомат станциин абажа. Газартаа хүргэһэн Һарын шоройтой капсула буулгагдаһан районһоо асарагдажа, энэ камера соо табигдаа.

Энэ капсула хадаа хахад метр үндэртэй, 10 сантиметр диаметртэй цилиндр мүн. Хоёр метр шахуу утатай, нарихан «мэшээг» соо автомат-геологой «ябталан хэһэн» Һарын янза бүриин шорой энээн дотор бии. Һара дээрэ үрэмдэгдэһэн «шахтын» гүнзэгынь иимэ юм.

Августын 25-да агааргүй камера соохи амһартаһаа «лунидые» гаргажа абаха хүдэлмэри хэгдэһэн байгаа. Түрүүлэн В. Высочкин, А. Шестюк тэрэниие хорхойн гэртэл адлирхуу амһарта соо дүмүүхэнээр хэбэ.

Удаан тэрэниие, багсаамжалхада, 30 сантиметр хэмжээтэнгээр хубаажа, досохи шоройень зорюута бэлдэгдэһэн хобоо дээрэ гаргаба.

Хүдэлмэриин дүүрэһэнэй һүүлээр хэдэхэн минутын үнгэрхэдэ, журналистнууд Һарын шорое камерын иллюминатораар хараха аргатай болоһон байна.

...Хүрибтэр һудалтай боробтор-мүнгэн сагаан Һарын шорой багахан хобоо дээрэ адхагданхай. Ахалагша эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ А. Иванов бидэнэртэ ойлгуулан хөөрэнэ:

— Һарын Доһолгоото далай сооһоо абтаһан шорой газаа талынгаа түхэл шэнжээр урда тээхинүүдһээ мүртэй илгаагүй байна. Энэмнай Һарын реголидтал адлирхуу. Зүгөөр тэрэ «Луна-16» гэжэ станциин асарагшаһаа сайбар. Харин «Луна-20-ной» асарһан шоройһоо харабтар юм. Шоройн энээхэн «хубиине» харагты даа, — гэжэ, оператор заабаришална. — Эндэ бутархайлигынь урдынхиһаа ехэ Заримдаа 5—7 миллиметр хэмжээтэй байна.

СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент Ю. А. Золотов, профессор К. П. Флоренский «лунидые» шэнжэлгын түрүүшын баримтанууд ба саашанхи хараа түсэбүүд тухайдаа хөөрэбэ.

— Һарын шорое Газарта асарха туршалга толотомо һайнаар хэһэн эрдэмтэдэй, конструкторнуудай, инженернүүдэй ажал хүдэлмэриие бидэ нэн түрүүн үндэрөөр сэгнэнэбди, — гэжэ Ю. А. Золотов хэлэнэ. — Һарын гурбадахи пунктһаа совет автомадуудан абажа асарһан шоройн химическэ ба минералогическа бүридэлые шэнжэлхэ шэнэ аргатай болобобди.

— Һара дээрэһээ гурбадахин асарагдаһан шоройе бултыень сасуулжа үзэхэ шухала, — гэжэ К. П. Флоренский нэмэнэ. — Ушарынь юуб гэхэдэ, «Луна-16», «Луна-24» — далайн тэгшэ районуудһаа, харин «Луна-20» эдэнэй хоорондохи хадата районһоо шорой асарһан байна. Энэ сасуулалга Һарын үргэн нэлэнхы дэбисхэрэй геологическа байгуулалта тухай һонирхолтой тобшололнуудые хэхэ арга олгохо байна гэжэ һананаб. Шэнэ шоройн урдынхида орходоо һураггүй һудал ехэтэй байһандань анхарбабди. Ажабайдалай элдэб үе сагта Һара дээрэ болоһон геологическа хубилалтануудай нюусые элирүүлхэдэмнай энэ баримта бидэнэртэ туһалха ехэ удха шанартай. Асарагдаһан Һарын шорой соо Менделеевэй периодическэ системын Газар дээрэ дайралдадаг олон элементнүүдтэй дахинаа ушарха аабзабди.

Һарын шорое али бүхы талаһаань гүнзэгыгөөр шэнжэлхын тула институдай эрдэмтэд түсэб зохёон табижа байна. Совет болон гадаадын эрдэмтэд шэнжэлгэдэ хабаадалсаха юм гэжэ Ю. А. Золотов хөөрэлдөөнэй түгэсхэлдэ мэдээсэбэ.

А. РОМАНОВ.
(ТАСС)

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

ЭВМ ҮЙЛЭДБЭРИ ХҮТЭЛНЭ

БУДАПЕШТ. Боршодско химиин комбинат Венгриин индустриин томо ехэ предприятинуудай нэгэн юм. Эндэ электронно-тоолон тодорхойлгын түб баригдажа дүүрэхэеэ байна. Энээнэй ашаар үйлэдбэриин орёо ажал залан ябуулагдаха. Хэды шэнээн эд хэрэгсэлэй бии байһые, хэды шэнээн гаргашалагдаһые, хүдэлмэришэнэй хүсэ болон салин хүлһэ бүридхэн тоолоһон мэдээ ЭВМ үгэхэ.

Венгриин арадай ажахыда электронно-тоолон тодорхойлгын машинаар хангагдаагүй һалбари мүнөө олохонь бэрхэтэй. Сегедэ гэжэ газарта бодхоогдожо байһан промышленна, ажаһуудалай барилгые залан хүтэлбэрилхэ талаар һаяшаг туршалга хэгдэжэ, барилгын материал гам нарийнаар хэрэглэхэһээ гадна, барилгын болзорые нилээд хаһажа болмоор гэжэ элирүүлэгдээ.

АЯТАЙ ЗОХИД БОЛГОНО

ПРАГА. «Атлантас» — айлшадай таһалга шэмэглэн зохёохо зөөлэн мебелиин шэнэ гарнитур иигэжэ нэрлэгдээ. Энээниие Тепла хотын фабрика олоор гаргажа эхилбэ. 16 мянган гарнитур жэл бүри наймаанда оруулагдаха.

Тус фабрика «Итона» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй бүридэлдэ орोно. 1980 он болотор «Итона» түхэлэй мебель 50 процент олоор хэгдэдэг болохо.

КУБЫН ГОЛ ХАРГЫНУУД

ГАВАНА. Ороной баруун зүгһөө зүүн тээшээ мянгаад километр тухай һуунагтаха авто-харгы баригдажа эхилээ. Пинар дель-Риоһоо Сантьяго-де-Куба хүрэтэр татагдаха харгы ороной промышленна, хүдөө ажахын түбүүдые холбожо, нэгэдэхи табан жэлэй (1976—1980 онууд) гол барилгануудай нэгэн болохо байна.

Орьенте провинцидахи түб магистралиин 100 километр утатай участок дээрэ 1200 хүнһөө бүридэһэн зургаан бригада хүдэлнэ. Энэ харгы провинциин түб Сантьяго-де-Куба хотые Бабиней тосхонтой холбохо. Тус участогта 14 хүүргэ баригдаха, мүн бусадшье ажал хэгдэхэ юм.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ТҮЛӨӨ ГАРАА ТАБИНА

ПРАГА. Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Советэй Стокгольмын шэнэ урлае Социалис Чехословакида дэмжэн һайшаажа, зургаан миллионһоо үлүүтэй хүн гараа табяа.

Орон дотор 17 мянга гаран суглаан, митинг боложо, республикын ажалшад буу зэбсэг хураахa эрилтые бүри мүһэн дэмжэхэһээ гадна, социалис оронуудай ябуулдаг эб найрамдалта ленинскэ политикые халуунаар һайшаажа, дэмжэжэ байһанаа мэдүүлбэ.

ҺҮ ҺААЛГА ОНЬҺОЖОРУУЛАГДАА

БЕРЛИН. ГДР-эй кооператив болон гүрэнэй ажахынуудтахи үнеэдэй 90 процентнь оньһон түхеэрэлгын ашаар һаагдана. «Импульза», «Кирхой-Берлютте» заводуудай хэһэн иимэ түхеэрэлгэнүүд СЭВ-эй бүхы гэшүүн оронуудта эльгээгдэнэ.

ПАРТИЙНА ХҮДЭЛМЭРИИН «ЛАБОРАТОРИ»

ВАРШАВА. Бодхоогдожо байһан «Катовице» гэжэ металлургическа комбина[тай] ПОРП-ын организаци һа[...] бүри зуун хүнөөр олошор[...] Таба хахад мянган ко[мму]нистнууд политикын, үй[лэд]бэриин али бүхы асуу[дал]даар мүнөө шалгалта гар[гана] байна.

Польшын түүхэдэ у[...]дөөгүй гаһар томо ба[...] Советскэ Союзай туһалам[жа]тайгаар бодхоогдоно. Га[...]шье оньһон техникэ [...] үйлэдбэри эмхидхэлгэдэ [...]шэ, мүн партийна хүдэлм[эри]дэ шэнэ онол арга нэбт[э]лэгдэнэ.

Барилгын партийна [орга]низаци анха түрүүшын [...] городойхитон адлидхаг[...] ПОРП-ын Воеводско [...] тедтэ сэхэ мэдэлтэн бол[...]доо.

ПРЕДПРИЯТИНУУДТА ЗҮЖЭГ НААДАН ТАБИГДАНА

БУХАРЕСТ. Рум[ынай] завод болон фабрикану[удта] хүгжэмшэд, шүүмжэлэ[гшэд,] артистнар саг үргэлжэ [...]нэ, хүдэлмэришэдтэй [...]даг һайн заншалтай. [...]тын 23-най нэрэмжэтэ Бу[ха]рестдэхи «Тракторул» [...] Брашовско тракторна [...]то эмхидхэгдэһэн «Хү[...]дэ дуратаншуулай бүл[...]тэ», мүн бусадшье пред[прия]тинуудта зүжэг наадан та[би]дажа, мэдээжэ болоһон [...] Иимэ уулзалгануудай а[...] хүгжэмшэд оронойнгоо [...]нөөнэй байдалтай дүй[...] нилсажа, урма зоригтон[...] хүдэлхэ бшуу. Нүгөө та[ла]һаа, предприятинуудай хү[дэл]мэришэд уран һайханай [...] мүүжүүлхы нүлөөе мэд[...]һэ гадна, хүгжэмэй та[...] ухаан мэдэсэеэ баяжуул[ха] аргатай ха юм.

(ТАСС)

МАЛАЙ ТЭЖЭЭЛ — мүнөөдэрэй гол асуудал

ХАРТААБХЫНШЬЕ ЭШЭ — МАЛДА ХООЛ

...эдэ республика дотор ...й сабшалангай үбһэ... ...ажа дүүрээд, силосэй ...лнуудай хуряагдаад ... саашадаа малай тэ... нэмэри болохо юумэн ... гэжэ тоолохо болоо ...уу.

...о гэхэдэ, намар тарыа... ...рэ ургаһан ямаршье ...лай эшэ намаан, үлэг... сагсоонь суглуулжа ... үбһэ тэжээлдэ тон ...мэлтэ боложо үгэхэ ...бшуу. Жэшээнь, ого... ...ургамалнуудые абаад **Капуста хуряахада га... ...эхи ехэ набшаһануу... ...поли дээрэ нилээд ...үлэдэг, хаягдадаг ха...**даа. Тэрэниие дары ...улаад, нэгэ газарта зөө... ...ряанай һолоомотой хо... ...силос болгон нүхэндэ ...дарабал, яһала һайн ...л болохо байна. Капус... ...абша намаа түрүүн суг... ...даа, КИР-1,5 түхэлэй ...аар нэгэ мүһэн хэр... самосвал машинаар ...силосэй нүхэндэ адха... ...болоно.

...ниие һолоомотой хо... ...о, нэгэ тонно хэршэг... ...капустын набшаһанда ...0 процент баһал хэр... ...һолоомо холилсоходо ...атай. Тэдэнээ нүхэн... ...эд, хүндэ гусеничнэ ...тораар нягтаруулан да... ...нүхэеэ нэгэ ...эр дүүргэхэ хэрэгтэй. ...эдэ һолоомо капустын ...а хоерынь һайнаар худ... ...ха болоно. Хуурай һо... ...одо капустын набшаһа... ...шүүһэн һайса шэнгэхэ... ...досоохинь үжэхэгүй, ...силос болохо байна. ...дээрээ үе-үе болоод лэ ...лэй шэрүүн дабһа сүр... ...байха ёһотой. Нүхэеэ ...гэхэ дээрээ дабһа бүри... ...горитойгоор адхаад, ар... ...һаань, полиэтиленовэ ...оор хушаһан бэеэрээ, ...мо хаяха байна.

...һалангүй дарахадашье ..., теэд тэрээнгүйгөөр ... шанарынь муушаг байжа, мал дурата дурагүйгөөр эдидэг.

Иигээд сентябрь һарада капуста, хартаабхын хуряагдажа эхилхэдэ, тэдэнэй эшэ набшые холёод, силос болгон дарабал, таатай. Жэшээнь, капустын набшаһанай тонно бүхэндэ баһал тэды шэнээн хартаабхын эшэ холилсоод, нүхэндэ дарахадаа тэдэнэйнгээ шэмэ шүүһэнэй гээгдэхэгүйн, нойтыень бага болгохын тула 10 процент һолоомо нэмэхэ хэрэгтэй.

Хартаабхын эшэ, капустын ногоон набшаһаар силос дарахадаа, нэн түрүүн тэрэнээ шоройдо худхахагүй гэжэ оролдохо шухала. Һалан муугаар хуряажа, шоройтой худхабал, тэжээлэй шанар эрид муудадаг. Тиигэхэгүйн тула хартаабхын эшэ намаае хуряахадаа КС-2,6, К-1,8 болоод, Вихрь түхэлэй комбайн КИК-1,4, КУФ-1,8 түхэлэй косилкануудые хэрэглэжэ, мүн ургамалай эшэ сабшадаг УБД-3А түхэлэй агрегат табяад, хартаабхын, капустын эшые дээхэнүүр, газарһаа өөдэ 10—12 сантиметр сабшаха ёһотой. Тиихэдэ тэрэнь элһэ шоройтой худхагдахагүй.

Эдэ бүхы машинануудай мөөрнүүдые хажуу тээшэнь үргэн болгожо үгөөд, ургамалай зурууд хоорондуур ябажа, эшэ набшыень сабшаха хэрэгтэй. Тиихэдэ ургамал гэшхэгдэхэгүй байна.

Һайн ургасатай газарта гектар бүриһөө 150—200 центнер капустын эшэ набша гарадаг. Энэмнай бага бэшэ тэжээл. Капустын набшаһаар дарагдаһан силосэй килограмм бүхэниинь 6,13 килограмм тэжээлэй единицэ болодог, тэрээн соонь 13,7 грамм протеин, 4,5 грамм кальци, 0,45 грамм фосфор байдаг юм.

Капустын набшаһа, мүн морхообой, свёклын эшэ намаа сабшажа, силос дарахадаа, нүхэн соогоо тэрэниие һайнаар нягтаруулха, наринаар хушаха гээшэ шухала.

Огородой эдеэнэй эшэ набшаар силос дарабал, энэ хүдэлмэриие шадаал һаа, богони болзор соо дүүргэжэ, октябрь һарада хуу хэжэ бэлэн болгохо ёһотой. Тиигээд үхэр малаа уянда байлгажа эдеэлүүлһэн түрүүшын үдэрһөө энэ силосые малдаа үгэбэл дээрэ. Юуб гэхэдэ, энэ тэжээл хабар болотор хадагалхада муудаха байна.

Хартаабхын эшые олонхи ажахынууд ёһоор тэжээл гэжэ тоодоггүй. Үнэндөө, тэрэниие ногоон зандань сабшаад, АВМ түхэлэй агрегадта хэжэ, гурил болгоходо яһала һайн тэжээл болодог. Жэшээнь, хартаабхын эшэ татажа гурил болгоходо, тэрэнэй тэжээлэйнь единицэ бүхэндэ 170 грамм белок, 233 миллиграмм каротин байдаг юм.

Тиихэдээ энээниие миил хээрын ногоо сабшаад, гурил болгоһондо орходоо ондоогоор агрегадаа хүдэлгэхэ ушартай. Хартаабхын эшые хуряагаад, АВМ агрегадта хэхэдээ, пеэшэн соохи халуунииие зүбөөр, түрүүн 120 градус болотор халаагаад, хэршэгдэһэн эшэ намааень багашагаар хэхэ байна. Барабанаа аалихан эрьелдүүлжэ, ногооной досоонь удаан хатахаар хүдэлгэхэ, халууниие бага болгохо ёһотой. Энэ үе соо хартаабхын хэршэгдэһэн эшэ һайса хатаажа, һайн гурил болохо бшуу.

Тэрэшэлэн хартаабхын ногоон эшые сабшаад, нүхэндэ хэжэ силос болгон дарахада өөрэгүй. Гэбэшье хартаабхын эшэ белок ехэтэй аад, харин саахараар бага дээрэһээ һайн шанартай силос болодоггүй. Тиимэһээ тэрэниие кукурузын ногоон намаатай, наран сэсэгтэй, огородой эдеэнэй үлэгдэлтэй холижо, силос дарабал дээрэ.

Тэжээлэй корнеплодуудые суглуулжа, тэжээл болгохоор хадагалха тухай.

Саг соонь хуряажа абаад, зүбөөр хадагалһан корнеплодуудые намар хожом болотор, үбэлдөө малда илангаяа үнеэдтэ, гахайнуудта эдюулхэдэ шэмэтэй тэжээл болоно. Эдэ ургамалнууд үглеводууд, минеральна дабһан болон витаминаар элбэг байдаг.

Корнеплодуудые намарай хүйтэндэ хүлдөөхэгүйн тула саг соонь гол түлэб сентябриин тэнгһээ хойшо хуряажа эхилээд, октябриин 5—10 болотор заабол дүүргэхэ хэрэгтэй. Тиигээгүй, хожомдуулаа һаа, шанарынь эрид муудаха.

Эдэ ургамалнуудай эшэ намаае түрүүн КИР-1,5 гү, али тусхай УБД-3 түхэлэй косилкаар сабшажа абаад, силостэ дараха гү, али малда тэрэ дары эдюулхэ хэрэгтэй. Һүүлдэнь хартаабха хуряадаг комбайнуудые табижа, корнеплодуудые малтан абаха болоно.

Аргатай һаань, корнеплодуудые тусхай хранилищи, байра соо хэжэ хадагалхада һайн. Мүн тэрэниие нэгэ газарта обоолоод, дээрэһээнь шоройгоор хушажа, доророһоонь вентиляторaар үлеэлгэжэ байхаар хэхэдэ, корнеплод ехэ гутадаггүй.

Хүлдэшэһэн корнеплодон тэжээлэй шанар, шэмэ эрид доошолдог, малдашье ашагтай хоол болодоггүй. Тиимэһээ тэрэниие тусгаар бэлдэгдэһэн хранилищида хадагалха, холимол силос болгохо хэрэгтэй.

Мүнөө намарай сагта таряалан дээрэхи ямаршье ургамал дэмы хосорхо ёһогүй. Тэдэниие хуу суглуулжа, һайнаар бэлдэхэжэ абабал, үхэр малда ехэхэн нэмэлтэ тэжээл боложо үгэхэ байна. Илангаяа силосэй ургамалнуудай мууса гараһан, кукурузын хүлдэһэн ажахынуудта дээрэ дурсагдаһан ургамалнуудай эшэ намаагаар намар хожом болотор силос дараха арга бии.

С. БЕКЕТОВ,
республикын агрохимлабораториие даагша, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат.

УКРАИНЫН ССР. Комбайнуудай бункерһаа алтан таряан адхарна.

Гансал таряашанай оролдолгоор энэ таряан ургаа бэшэ. Олон ондоо мэргэжэлтэй хотыншье, хүдөөгэйшье ажалшадай хубита эндэ ехэ бии. Украинын полинууд дээрэ Ленинградай ба Днепропетровскын тракторнууд, Горьковско автозаводой машинанууд, Таганрогой комбайнууд хүдэлнэ. Соликамск, Черкассы, Сума хотонуудһаа эльгээгдэһэн минеральна үтэгжүүлгэ хэрэглэгдээ. Краснодар, Одессэ ба Мироновкын селекционернүүд эрхим һайн үрэһөөр хангаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Кировоградска областиин Куцовка тосхондохи шэнэ элеватор дээрэ таряа буулгажа байһан үе харуулагдана.

ТАСС-ай фотохронико.

АЖАЛША ХҮН

Хүн бүхэн (һайн хүн бүришье һаа) нютаг нугадаа хэрэгтэй байха гэжэ, зон нүхэдтөө шадалайнгаа зэргээр туһа хүргэхэ гэжэ оролдодог бшуу. Хүдөө нютагта түрэһэн, үдэһэн буряад хүн тобир тарган, үнгэ зүһэ сэбэр адуу малаа харахадаа, сэдьхэлээ ханадаг. Ажалша хүн жаргалтай, сэдьхэл тэнюун, амгалан ябахынгаа түлөө ходо урагшаа эрмэлзэн хүдэлмэрилдэг. Бидэ мүнөө үниһөө хойшо түрэл нютаг— Бодонгуудай совхоздо луговодоор ажалладаг Ц. Ц. Цибудеев тухай хөөрэхэмнай.

Цэбэгжаб Цибудеевич эндэ түрэһэн, нютагтаа хүн болоһон юм. Буряад хүнэй малша угаа үргэлжэлүүлэн, олон жэлэй туршада хонин ажалда хүдэлөө. Тиигэхэ зуураа хонишоноор, комплексно бригадые хүтэлбэрилэгшөөр, отделениин хонин ажалые эрхилэгшээр, ажаллаа. Нүхэр Цибудеев бэрхэ, ажалша хүн, 1955 ондо ВДНХ-гай мүнгэн бага медаляар шагнагдажа, Москва ошожо ерэһэн.

Цэбэгжаб Цибудеевичтэй үшөө нёдондо намар уулзахадаа, иимэ асуудалтайгаар хандаа һэм:

— Хонин ажалаа дэмы орхеоб гэжэ һананагүй гүт?

— Үгы, совхозойнгоо адуу малда үбһэ, тэжээл бэлдэлгэдэ хубитала оруулха гээшэ мүн лэ ехэ хэрэг. — Саашань хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ. — Түрүүлэн Санжацыренов Эрдэнижабтай 400 гаран гектар сабшалангай газар уһалдаг байгаабди. Одоол улаан гараараа шахуу Улаа эрьеын (уһанай һаба) эхние хабартаа газар гэдхээжэ, хаагша һэмди. Хүрзөөр хүлһэ гаратараа газар малтахаш. Харин мүнөө хүсэтэ трактораар нэгэн доро түлкижэрхихэдэ урматай даа. 1970 он болотор Эрдэнижабтаяа хоюулан Шанагадаа хүдэлөөбди, һүүлээрнь хоёр хүнэй ажал гурбан зон хэдэг болообди. Тиин гурбуулаа тус тустаа зуу гаран гектар газар даажа абаа һэмди. Хабартаа манай мэдэлдэ трактор үгтэдэг, ажалнай хүнгэн, хүдэлхэйб лэ гэмэ болошоо. Манай ажалда һайрамай түрүүшын уһаар газар ундалуулха гээшэ ехэ һайн. Тиихэдэ хүбхэнтэһэн болдог газарые борнойлхо, дисковалхада туһатай.

Луговод өөртэнь даалгагдаһан нуга сабшалангые гурба дахин уһалхые оролдодог юм. Тиигэжэ нүхэр Цибудеев түрүүшынгээ уһалалга апрелиин арбаадаар, 2-дохёо һара үнгэрһэн хойно, 3-дахи уһалалгаяа майн һүүл багаар хэдэг заншалтай. «2-дохи уһалалгаяа газарай гэдэһэн хойно хэхэдэ һайн байдаг», — гэжэ луговод хөөрөө һэн.

Дүршэлтэй луговод үнгэрэгшэ табан жэлэйнгээ түсэб үлүүлэн дүүргэһэн юм. Даалгагдаһан газарайнь гектар бүхэнһөө 35,1 центнер үбһэн хуряагдаа һэн.

Ц. Ц. Цибудеев шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ урданайхидаал оролдожо ажаллана. Даалгагдаһан нуга сабшалангаа мүнөө хабар хэдэ дахин уһалаа, шулуу шохойень сэбэрлээ... Байгша оноинь социалис уялга гектарһаа 25 центнер, харин түсэбынь 18 центнер юм. «Мүнөө жэлдэ луговодууднай яһала һайнаар ажаллаа, ногоон үдхэншье, үндэр. Тиимэһээ совхозой луговодууд абаһан уялгаяа дүүргэжэ шадаха», — гэжэ ажахын парткомой секретарь Б. Б. Бухадеев хэлээ бэлэн.

Цэбэгжаб Цибудеевич хөөрэлдөөнэй эсэстэ хэлээ һэн: «Наһанай ошожошье байгаа һаа, энэ арбадахи табан жэлэйнгээ түсэб дүүргэхэ хүсэлэн бии агша».

Ажалша бэрхэ, нютаг нугадаа дуратай Ц. Ц. Цибудеев ажалдаа үшөө амжалта туйлаха гэжэ эдэ үгэнүүдэйнь һүүлээр хүсэд дүүрэнээр найдаа һэм.

Д-Р. ДАМБАЕВ,
манай корр.

ХҮН ЗОНИИЕ АЖАЛААР ХАНГАЛГА ТҮСЭБЛЭГДЭНЭ

Манай орондо хүн зониие ажалда хабаадуулха талаар ехэ амжалта туйлагданхай. Хэрбээ 1960 ондо ниитын ажахыда хүдэлдэг ба һургуулида сэхэ һурадаг хүнүүд ажал хэжэ шадаха зоной 78 процент, 1965 ондо — 87, 1975 ондо 91-һээ дээшэ процент болоһон байна. Мүнөөнэй бодото байдал абаад үзэхэдэ, ажал хэжэ шадаха бүхы эрэшүүл, ажал хэжэ шадаха эхэнэрнүүдэй табан хүн бүхэнэй дүрбэн арадай ажахыда хүдэлмэрилнэ гэхэ гү, али элдэб һургуулинуудта һурана гээшэ.

Гэбэшье, ажалай нөөсэнүүдые ашаглан хэрэглэлгэ түсэблэхэдөө һүүлэй жэлнүүдтэ гүрэнэй органууд зарим таагүй ябадалнуудтай тохёолдоно. Олонхи союзна республиканудай, илангаяа Россиин Федерацида, Украинада, Белоруссида, Прибалтикын республикануудта зоной үдэсэ бага болонхой. Орон доторнай бүхыдэнь абажа үзэхэдэ, мянган хүн бүхэндэ үхибүү түрэлгэ 1959—1974 онуудта 25-һаа 18 хүрэтэр доошолоо. Зарим союзна республиканууд ба оронойманай районуудта хүн зоной тоогой олошоролго ехэ алгасаатай байна. Жэшээнь, 1961—1975 онуудта Дунда Азиин, Казахстанай ба Закавказиин хүн зоной тоо 47 процентээр олошороо һаа, РСФСР, Белорусси, Украина ба Прибалтикын республикануудта оройдоо 12 процентээр олошорһон байха юм.

Мүнөө үедэ гэртээ гү, али хубиингаа ажал хараад байгшадай дундаһаа арадай ажахыда ажал хэхэ хүнүүдые нэмэжэ абаха арга боломжо үгы болонхой. Арбадахи табан жэлдэ, мүн саашадаа арадай ажахыда ажал хэхэ хүдэлмэришэдэй нөөсэ гэхэдэ, наһаа хүсэжэ ябаһан залуушуул болоно. Жэшээнь, 1961—1965 онуудта хүдэлмэришэдэй тоо олошоруулха энэ арга боломжо (залуушуул) 29 процент, 1966—1970 онуудта—50, 1971—1975 онуудта—88, 1976—1980 онуудта 100 шахуу процент болохо байна.

КПСС-эй XXV съезд дээрэ Л. И. Брежнев иигэжэ хэлээ һэн: «...Оронойманай урда табигдажа байһан олон ондоо экономическа ба социальна зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхын тула ажалай бүтээсые түргөөр дээшэлүүлхэһээ, ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые бүхыдэнь эрид шууд ехэ болгохоһоо ондоо арга зам байхагүй».

Эрдэм техникын дэбжэлтын туйлалтануудай үндэһэ һуури дээрэ ажалан ашаг үрые дээшэлүүлхэ талаар бидэнэр нилээд дүршэлтэй болонхойбди. Жэшээнь, 1971—1975 онуудта промышленна продукциин ургалтын 84 процентнь ажалай бүтээсые дээшэлүүлһэнэй ашаар туйлагдаа. 1966—1970 онуудта энэ ургалта 73 процент байһан. Арбадахи табан жэлдэ ажалай бүтээсые дээшэлүүлһэнэй ашаар промышленна продукци үйлэдбэрилгын ургалтын 90 процент туйлахаар хараалагдана. Энэ зорилгоор арадай ажахын бүхы һалбаринуудта ажал ехэтэй хүдэлмэринүүдые комплексноор оньһожоруулха, ажалай эрхэ байдал һайжаруулха, хүдэлмэриин саг ашагтайгаар хэрэглэхэ, хүдэлмэришэдэй ажалһаа гаража ошолгые үсөөрүүлхэ талаар хэмжээнүүд хараалагдана.

Оронойманай хүн зоноор олон районуудта хүдэлмэришэдэй нөөсэ хүсэ ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхэ асуудалда онсо анхарал хандуулагдана. Жэшээнь, Дунда Азиин республикануудта, Азербайджанай ССР-тэ хубиингаа ажахые хараад байдаг эхэнэрнүүдые ниитын үйлэдбэридэ хабаадуулха зорилгоор зохихо хэмжээнүүд абтана: хүдэлмэриин үсөөн частай ажалай үдэр, ажалай үсөөн үдэргэй недели тогтоогдоно.

Манай арадай ажахын һалбаринуудта ажал хэдэг хүнүүдэй тоо элбэгээр хубилжа байна. Һүүлэй табан жэлнүүдтэ ажалшадые хангадаг һалбаринууд болохо худалдаа наймаанда, ниитын эдеэ хоолой предприятинуудта, соёл гэгээрэлэй зургаануудта, элүүрые хамгаалга ба социальна тэдхэмжын организациинуудта хүдэлмэрилэгшэдэй тоо улам олошорно. 1941—1974 онуудта үйлэдбэридэ хабаагүй һалбаринуудта хүдэлмэрилдэг хүнүүд 11,7-һоо 24,3 процент хүрэтэр дээшэлһэн байхадань, үйлэдбэридэ хүдэлдэг хүнүүдэй тоо 88,3-һаа 75,7 процент хүрэтэр үсөөрһэн байха юм. Энэ баримта юу харуулнаб гэхэдэ, арадай ажахын материальна үйлэдбэридэ хабаатай һалбаринуудта ажалай бүтээсын шууд түргөөр дээшэлүүлэгдэжэ байһаниие харуулна бшуу.

«1976—1980 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөлгын гол шэглэлнүүд» соо хараалагдаһанай ёһоор ажалшадай ажаһуудалай ба культурна эрилтэнүүдые хангаха һалбаринууд баһал шууд түргөөр хүгжөөгдэхэ байна. Энэ ушарһаа үйлэдбэри ба хангалгын һалбаринуудай хоорондо ажалай нөөсэ хубаарилгада бүри ехэ хубилалта хэгдэхэ болоно.

Оронойманай арадай ажахыда эрдэм техникын дэбжэлтын үндэһэ һуури дээрэ һалбаринуудтань түргэн хүгжэлтэ туйлаха зорилго табигдана. Тиимэһээ хүдэлмэришэд болон албa хаагшадые хубаарилга энээндэ тааруугаар хэгдэхэ хэрэгтэй. Жэшээнь, 1971—1974 онуудта промышленна үйлэдбэридэ хүдэлмэрилдэг хүнүүдэй тоо 6 процентээр ургаа. Химическэ ба нефтехимическэ промышленностьда —8-һаа дээшэ, машина бүтээлгэдэ—12 шахуу процентээр дээшэлһэн байха юм.

Ажалай нөөсэ түсэблэхэдөө союзна республикануудта оронойнгоо зарим экономическа районуудта хүн зониинь адли ажалда хабаадуулха, техническэ эрдэм болбосоролыень дээшэлүүлхэ асуудалнуудта онсо анхарал хандуулагдана. Мүнөө ниитэ союзна хэмжээнтэй сасуулбал, зарим союзна республикануудта промышленна үйлэдбэридэ хүдэлмэрилхэ хүнүүдэй тоо түргөөр олошоруулагдана. Жэшээнь, 1966—1974 онуудта оронойманай промышленностиин хүдэлмэришэд 22 шахуу процентээр олошороо, тиихэдэнь энэл үе соо Киргизидэ—55, Армениidэ—53, Молдавида—66, Белоруссида—49, Узбекистанда—36, Таджикистанда 39 процентээр олошорһон байна. Нэгэн доро эдэ республикануудта үндэр мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдые бэлдэхэ хүдэлмэри түргөөр шиидхэгдэнэ. Техническэ мэргэжэл олгохо училищинуудта, сэхэ үйлэдбэри дээрэ нютагай национальна кадрнуудые бэлдэхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдажа, союзна республикануудай экономико ба соёл культурые улам хүгжөөлгэдэ ехэ үүргэ дүүргэнэ.

Е. ВОРОНИН,
СССР-эй Госпланай ажалай таһагые даагшын орлогшо.

МЭРГЭЖЭЛТЭД ЗҮБШЭБЭ

...эр баян ургасаяа саг ... соонь, гээлтэ хорол... ...хуряажа, абаһан ...лис уялгаяа үлүүлэн ...жэ хүдэлмэриие эм... ...гээр, шанар һайнтай... ...үнгэргэхэ тухай асуу... ...зорюулагдаһан зүб... ...аймагай түрүү ажахы... ...й нэгэн Ранжуровай ...нэмжэтэ колхоздо болобо. ...зүблөөндэ аймагай хү... ...рилхы тушаалтад, ажа... ...рдай инженернүүд, аг...

П. М. Павлов энэ зүблөө нээбэ. Удаань байгша оной таряа хуряалгада хабаатай асуудалнуудаар аймсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ И. П. Осеев, аймсоведэй гүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин ахамад инженер А. И. Аносов, Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ А. Н. Соковиков, энэл ажахын ахамад агроном Г. Д. Гунсурунов болон бусад үгэ хэлэбэ.

Колхозой түрүүлэгшэ Александр Николаевич Соковиков зүблөөн дээрэ иигэжэ тэмдэглэбэ:

— Ажахымнай тарашаа шэнэ ургаса хуряалгада орожо эхилбэ. Механизаторнуудай оньһон техникээ эрхим һайнаар заһабарилжа, энэ хүдэлмэридэ түгэс бэлдэһэн байна. Кубаниин таряашадай жэшээгээр Бэшүүрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдэй үүсхэлые бидэнэр дэмжэжэ, урдань абаһан социалис уялгаяа шэнэлбэбди. Гүрэндэ 18 мянган центнер ороoһо таряа худалдаха байгаа һаа, тэрэнээ 21 мянган центнертэ хүргэхэ гэжэ шиидээбди. Энэ уялга дүүргэхэ арга боломжо бии...

...полевой стануудые дээгүүр ябажа хараһан байна. Тус ажахын ахамад инженер Ф. Н. Богданов таряа хуряалгада ашаглагдаха оньһон техникээ харуулба. Механизаторнуудай хуряалгын үедэ абаха салин хүлһэнэй, тэдэнэй дунда эмхидхэгдэхэ социалис мүрысөөнэй гуримуудтай айлшадаа танилсуулба. Ажахын түрүү комбайнернууд А. А. Игумнов, Г. Н. Унагаев гэгшэд өөһэдынгөө ажал хэрэг тухай хөөрэжэ үгөө.

Нүхэр Игумнов 1948 онһоо хойшо комбайнераар хүдэлнэ. Тэрэ колхоз, аймаг дотороо эрхим механизатор гэжэ суурханхай. Һүүлшын 6 жэлэй туршада нүхэр Игумнов тэрэл комбайнаараа таряа хуряана.

— Хайшан гэжэ хүдэлхэдөө иимэ олон жэлэй туршада комбайнаа капитальна заһабарида оруулангүйгөөр ашаглаба гээшэбта? — гэһэн асуудалда дүршэлтэй комбайнер иигэжэ харюусаа:

— Харууһалгын болон ашаглалгын хамаг эрилтэнүүдые наринаар сахидагби. Техническэ харууһа саг соонь хээд байбал, оньһон техникэ удаан болзор соо хүдэлдэг бшуу.

Полевой станууд механизаторнуудай хамаг эрилтые гүйсэд хангахаар түхеэрэгдэнхэй. Һаруул уужам столово, радио, телевизортэй улаан булангууд, амаралтын таһалганууд, душ болон бани гэхэ мэтэ стан бүхэндэ бии.

А. СУРМАЧ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой ахамад инженер Ф. Н. Богданов зүблөөндэ хабаадагшадта оньһон техникэ харуулжа байна.

АВТОРАЙ фото.

Локомотив-вагон заһабарилгын заводой түрүү хүдэлмэришэдэй нэгэн Владимир Елизаров ажалдаа оролдосотойгоор хандадагаараа нүхэдэйнгөө дунда шалгаранхай. Роликово сахаригуудые хабсаргадаг слесарь-монтажник халаанайнгаа даабари 115—120 процентээр дүүргэдэг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. Елизаров.

П БУРМАКИНАЙ фото.

КПСС-эй аграрна политика бэелүүлэгдэнэ

АГРОХИМИЧЕСКЭ ШЭНЖЭЛЭЛ ХЭБЭ

Оронойнгоо хүдөө ажахын элдүүриин газар таряалангай хүрьһые эрдэмтэд, мэргэжэлтэд-агрохимигүүд шэнжэлжэ дүүргээд, арба нэгэн жэл соо хэгдэһэн хүдэлмэриин дүнгүүдые согсолбо. 400 миллион шахуу гектараи (дабтагдаһан шэнжэлгэнүүдые хараада абалсан) хүрьһэнһөө абтаһан 200 миллион шэнжэлэл, туршалга хэгдээ.

Энэнь манай экономикодо, тодорхойлон хэлэхэдэ, аграрна үйлэдбэридэ юу үгэхэб? — гэһэн ТАСС-ай корреспондентын асуудалда СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын Главнын начальник А. М. Артюшин иигэжэ харюусана.

Ургамалнуудай тэжээлэй ямар гол зүйлнүүдэй хүдөө ажахыда шухала хэрэгтэй, байһаниинь элирүүлэгдээ гэжэ тэрэ хэлэбэ. Хужарлиг ба гашуубтар хүрьһэтэй газар бүридхэлдэ абтаһан байна. Эдэ бүгэдэ тук болон химическэ мелиорантнуудые (газарай үрэжэл һайжаруулдаг зүйлнүүд) үйлэдбэрилдэг предприятинуудые орон соогуур улам һайнаар тааруулан бариха, үтэгжүүлгэнүүдые гамтай наринаар гаргашалха арга олгоно. Колхоз, совхозууд агрохимическэ картограммануудые абаба.

Агрохимиин баримта мэдээнүүдэй ёһоор, газарнай ямар байбаб?

Советскэ Союзай дэбисхэр дээрэ 52 процент талмайнь фосфор багатай хүрьһэтэй, Ураалай, Түбэй, Волго-Вятска, Алас-Дурнын экономическа районуудай газар иимэ байна. Таряалангай талмайн 60 шахуу процентнь каллар хэтэрмэ баян байха юм. Литвагай, Белоруссиин, Түбэй районуудай полиин хүрьһэн кали багатай.

Хужарлиг хүрьһэтэй газар нилээд ехэ байна. Хара бэшэ хүрьһэтэй зонодохи газарай 60 процентнь иимэ юм. Россиин Федерациин Баруун-Хойто, Түбэй, Алас-Дурнын экономическа районуудай, Белоруссиин таряалангай 70—90 процентнь хужарлиг хүрьһэтэй байна.

Эдлүүрин газарай ямар хүрьһэтэй байһыень мэдээд байхадал, минеральна үтэгжүүлгэнүүдые ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ арга олгохо гү?

Тиигэнгүй яаха һэм гэжэ Главкые хүтэлбэрилэгшэ тэмдэглээ. Газарай хүрьһые агрохимическэ талаарнь шэнжэлгэ эндэ ехэ удха шанартай байна. Полинууд дээрэ туршалгануудые хэхэһээ гадна, үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилэн гаргаха ба хэрэглэхэ дурадхалнуудые зохёохо үндэһэ һуури табина.

Газар элдүүрилгэдэ химинэбтэрүүлгын агрохимическэ тодорхой дурадхалнуудые тоосоондо абалга тук хэрэглэлгын экономическа ашаг үрые 15—20 процентээр дээшэлүүлнэ гэжэ 4200 ажахыда хэгдэһэн шалгалта харуулба.

Һүүлэй арбан жэл соо орон дотор үтэгжүүлгэ ашаглалгые һайжаруулһанай ашаар 2,6 миллиард түхэригэй хүдөө ажахын нэмэлтэ продукци абтаһан байгаа. Агрохимическэ албанда гаргашалагдаһан солхооб бүхэн зургаан түхэригөө дээшэ сэнтэй нэмэлтэ ургаса үгөө.

Ороной агрохимическэ албаниие саашадань нарижуулан һайжаруулха тухай асуудал КПСС-эй XXV съезд дээрэ табигдаа һэн: ажахы бүхэнэй онсо илгаае хараада абажа, үндэр баян ургаса хуряахын тула ажалаа эмхидхэхэ шухала. Партиин съездын энэ тодорхойлолго КПСС-эй Центральна Комитедэй ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй һаяхан абаһан «Минеральна үтэгжүүлгэнүүдые ашаг ехэтэйгээр хэрэглэлгые саашадань дээшэлүүлхэ, эдэниие зөөхэдөө, хадагалхадаа, газарай хүрьһэндэ оруулхадаа үрихэ ябадалые хороохо, колхоз, совхозуудай агрохимическэ хангалгые һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» тогтоол соо тодо хурсаар харуулагдана. Агрохимическэ албанай зорилгонууд, эдэниие шиидхэхэ зам документ соо тодорхойлогдонхой. Мүнөө энэ талаар түрүүшын алхамууд хэгдэжэ байна: агрохимическэ албанай автомадаар хангагдаһан системэ — «АСУ-Агрохим» орон доторнай байгуулагдажа байна.

(ТАСС).

МҮНӨӨДЭР ҺУРАЛСАЛАЙ ШЭНЭ ЖЭЛ ЭХИЛБЭ

Һургуулида ороһондоо баяртайб.
ТАСС-ай фотохронико.

ҮХИБҮҮДЭЙ ҺАЙНДЭР

Тарималшье, талыншье сэсэгүүдэй баглаа тэбэринхэй баяртай хүхюунүүд аляа балшар наһатан Улаан-Үдын Терешковагай нэрэмжэтэ гудамжада оршодог «Дружба» кинотеатр тээшэ ярана. Эдэмнай Улаан-Үдын Октябрьска районой хүүгэдэй саадуудта хүмүүжэһэн багашуул гээшэ.

Балшар наһатанай зал соо орохотойнь хамта түрэлхид ба хүмүүжүүлэгшэдынь нэрьемэ альга ташалтаар угтаба.

«Золотой ключик» гэжэ саадые даагша В. И. Драганюк үхибүүдые баярай халуун үгэнүүдээр амаршалан уттажа, һургуулидаа эрхим һайнаар һурахыень, багшын, аха зоной үгэ дууламгай, тоомтой ябахыень хүсөөд, хүүгэдэй концертын программа соносхобо.

Үхибүүдэй түрэлхид ба эндэ сугларагшад хүүгэдэй концерт хараба. «Золотой ключик» саадта хүмүүжэгшэдэй «һургуулиин полько» хатар, «Снежок» саадайхидай ирагуу хонгёо дуун, шүлэгүүд олоной сэдьхэл хүдэлгэжэ, магтаал һайшаалда хүртэбэ.

Улаан-Үдын 25-дахи һургуулиин эхин классуудай багша Л. К. Бережных эдир үхибүүдые һуралсалай шэнэ жэлээр амаршалжа, һуралсалдаа эрхим амжалта хайшан гэжэ туйлахаб, ном дэбтэртээ яажа хандахаб гэхэшэлэн захяа заабаринуудые хэлээд, «хэн ото 5-аар һурахаб?» — гэжэ асуухадань:

— Би! — гэлдэжэ, зал соо сугларһан үхибүүд гарнуудаа үргэнэ.

«Дружба» кинотеатрай коллектив түрүүшынхеэ һургуулида ошохо үхибүүдтэ һонирхолтой, мультфильмнүүдые харуулба.

Нигэжэ Октябрьска районой 800 гаран үхибүүд совет һургуулиин шабинар болобо.

Б. БАЛЬЖИНИМАЕВ.

ҺУРГУУЛИ УГТАНА

Хүүгэдэй саадууд долоо наһа гүйсэһэн хүбүүд, басагадаа һургуулида үдэшэбэ. Тиигэжэ августын 27-ной үдэр Советскэ районой «Колобок» гэжэ саадай хүдэлмэрилэгшэд болон үхибүүд заншалта «Утренник» дээрээ долоотойшуулаа үдэшөө.

Һайндэрые саадые даагша М. Г. Максимова нээжэ, үгэ хэлээ. Удаань нэгэдэхи класста орохо болоһон багашуул дуу, шүлэг, хатар гүйсэдхэһэн байна. Һүүлээрнь саадай үхибүүд аха нүхэдөө амаршалаад, һайнаар һурахыень, заршамтай ябахыень захяа заабари тэдэндээ үгөө. Тиихэдэ бэлэдхэлэй бүлэгэйхид дуратай наадануудаа, мүн «Номоо суглуула» гэһэн һонин наада сугларагшадта харуулһан байна.

«Утреннигэй» түгэсхэлдэ бэлэгхэнүүд баглаа сэсэгүүдтэйгээр үхибүүдтэ барюулагдаа. Энэ һайндэр «Амар сайн, һургуули! Баяртай саад!» гэһэн үгэнүүдээр дүүрэзэ.

Манай корр.

ЗҮЖЭГ НААДА ХАРУУЛНА

Таряа хуряалгын эхилхэтэй зэргэ аймагай соёлшод ажалаа улам эршэдүүлнэ. Жэшээнь, Гэгээтын, Доодо Ториин, мүн аймагай соёлой байшангай дэргэдэхи агитбригаданууд Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой, Ториин, Оёорой, «Октябрьский» совхозуудай полевой стануудаар таһалгарьягүй ябажа, һонирхолтой һонин концерт, наада харуулна. Концертынгээ темые тус ажахынуудай байдалһаа шүүрдэн абажа, түрүүшүүлэй нэрэ солые домоглон магтаһан гү, али дутагдалнуудыень ёгтолон шүүмжэлһэн удхатай болгоно. Михаил Ахмадулин дуунуудые түргэн зуура зохёоходоо, тэрэнээ өөрын онсо маягтайгаар гүйсэдхэхэдөө бэрхэ юм. Мария Бадмажапова Мария Муруева хоёр буряад хатарнуудые гүйсэдхэжэ, Людмила Шишмарёва, Антонида Сергеева гэгшэд шэнэ дуунуудые дуулажа, механизаторнуудые баясуулаа.

Мүнөө аймагай агитбригаданууд полевой стан дээгүүр айлшалһаар.

К. РАДНАЕВ.

СОЕЛШОД—ҮБҺЭШЭДТЭ

Аймагай Соведэй гүйсэдкомой соёлой тапагай дэргэдэ, эмхидхэгдэһэн агитбригада үбһэшэдтэ таһалгаряагүй айлшалжа байна.

Һаяхан «Первомайский» совхозой 3-дахи отделениин үбһэшэдэй бригадануудаар ябаад ерээ. Тиихэдээ Мантан гэжэ газарта хүдэлжэ байһан оньһожоруулагдамал, Шаралзын сабшалан дээрэ түбхинэһэн комсомол-залуушуулай бригадануудай үбһэшэдтэ һонин концерт харуулжа, тэдэнние ехэтэ баярлуулба.

Энэ агитбригадые аймагай соёлой байшангай уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ Елена Железня толгойлно. Зоя Данзанова Лубсан Дамбаев хоёрой дуулаһан дуунууд, хатарһан танцанууд харагшадые үлэмжэ һонирхуулба. Республиканска харалгада эрхимлэһэн эдэ хоёрой бэлиг шадабаринь ондоохон байгаагүйдөө арганьгүй ха юм даа.

А. БИМБАЕВ.

Хэжэнгын аймаг.

МАРТАГДАШАГҮЙ УУЛЗАЛГАНУУД

Байгша оной июлиин 24-һөө 26 болотор Латвиин Виляны городто Прибалтикын хоёрдохи фронтын дайшалхы нүхэдэй баярай уулзалга боложо, би тэрэ уулзалгада ошожо ерээ һэм.

Хамта зуугаад хүн сугларaa. Бидэнэрые Виляны городой дунда һургуулинуудай 7-дохи, 8-дахи классай шабинар угтажа, гоё һайхан сэсэгүүдые барюулбад.

Городой сүлөөлэгдэһөөр 32 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай митинг дайшалхы нүхэдэймнай хүшөөгэй хажууда болоо. Бидэнэр бэе бэеэ амаршалалсажа, дайнай хүшэр харгыгаар ябаһанаа дурсан һанабабди.

Митингын һүүлээр хүшөөгэй доро баглаа сэсэгүүдые табижа, тэрэ үеын солдадууд хоёр хоёроороо хүндэлэлэй харуулда зогсобобди. Тэрэ үдэрынь 3-дахи, 4-дэхи, 6-дахи, 10-дахи ба 22-дохи арминуудай дайшалхы алдар солын музейдэ орожо гарагдаа. Табан жэлэй саана тусхай музей нээгдэһэн юм. Үзэмжэдэ табигдаһан зүйлнүүдынь олон, дурсагдаһан арминуудай дайшалхы замые үргэнөөр харуулна.

Талаан тудажа, эдэ үдэрнүүдтэ Латвиин ССР-эй байгуулагдаһаар 36-дахи жэлэй ой тэмдэглэгдэжэ байба. Баярай суглаан болон митингнүүдтэ хабаадабабди. Маанадта Хүндэлэлэй грамотануудые, мүн дурасхаалай тэмдэгүүдые барюулаа. Таанадтал адли үнэн сэхэ хүнүүд болохобди!» — гэжэ эдир ленинецүүдэй шахаа тангаригаа үгэхэдэ, омогорхон баясажа, ерээдүймнай хуби заяан найдалтай гарта гэжэ ойлгообди. Удаань Улаан тугта Прибалтикын сэрэгэй округой дуу, хатарай ансамбль һайндэрэй ехэ концерт харуулаа.

Июлиин 25-чай үдэр Виляны городоор ябажа, түүхэтэ газарнуудтайнь танилсаабди.

Резекне городһоо холо бэшэхэнэ фашистнарай концлагерь байһан юм. Арбаад мянган совет солдат, офицер ба партизануудай буудуулһан газарта хүшөө бодхоогдонхой. Амиды сэсэгүүдые табяад, Резекне город хүрэбэбди. Энээгүүр ябахадаа, Улаан тугта Павловска ба Рижскэ дивизиин суута тагнуулшан, мүнөө запасай подполковник М. Рагимовтай уулзажа, хөөрэлдэбэбди.

Валвска районой Шкилбени совхоз ерэхэдэмнай, духовой оркестрэй ирагуу хүгжэм зэдэлжэ, амиды сэсэгүүд һолонготон долоон үнгөөр толоржо, зүрхэ сэдьхэл баясуулха юм. Совхозой директор ажахынгаа хүгжэлтэ, хараа зорилгонууд тухай тобшохоноор хөөрэжэ үгөө.

Энээгүүр ябахадаа, аха дүү совет арадуудай таһаршагүй хани нүхэсэлэй хүсэтэйе үшөө дахин хараабди.

Д. ДАРМАЕВ,
ЛВРЗ-гэй заһабарилгын механическа цехэй строгальщик.

АЛТАН НАМАРАЙ АЯНШАЛГА

Макай ороной ажалшадай жэлэй алишье сагта амархадаа, дуратай аян замаа шэлэдэг заншалтай. Энэншье ойлгосотой. Аяма халуун үдэрнүүдэй үнгэрбэшье һаа, ороноймнай баруун урда гэхэ гү, али Хара далайн эрьедэ, Кавказ, Дунда Азида дулаан байһаар. Тиимэһээ манай республикын колхоз, совхозуудай, предприяти, эмхи зургаануудай хүдэлмэришэд ээлжээтэ амаралтадаа гарахадаа, холын аян замда ошожо ерэхые эрмэлзэдэг, оролдодог гээшэ.

Байгша оной эхинһээ мүнөөдэр хүрэтэр манай республикын хэдэн мянгаад ажалшад холын аян замда самолёдоор, поездоор, теплоходуудаар ябажа ерэһэн байна. Тэдэнэр Хара далайн эрьедэ, Батуми, Туапсе, Новороссийск, Гудауту, Москва, Тенави, Гори, Кутаиси, Новый Афон гэхэ мэтэ хотонуудта хүрэһэн, амарһан, сэнгэһэн байгаа. Мүн Киев, Ленинград, Прибалтийска республиканууд хүрэтэр аяншалһан ажалшад олон. Сэхыень хэлэхэдэ, ээлжээтэ амаралтадаа гараһан хүн бүхэн тэрэнээ ашагтайгаар үнгэргэхые эрмэлзэнэ гээшэ.

— Һаяар «Алтан намар» гэһэн уряа доро ээлжээтэ аяншалга эхилхэнь. Энэ аяншалга Хара далай, Кавказай үндэр хадата газарнуудта амарха дуратайшуулда дурадхагдаха байна, — гэжэ Улаан-Үдын аяншалга ба экскурсиин бюрогой хүдэлмэрилэгшэ Р. А. Серебрякова хөөрэнэ.

Алтан намарай түрүүшын иимэ аяншалга сентябриин 7-һоо, 13-һаа Новороссийск, Туапсе, Батуми хото городууд хүрэтэр эмхидхэгдэхэнь. Энэ аяншалга октябриин хоёр хүрэтэр үргэлжэлхөөр хараалагдана. Мүн Волгоград, Пятигорск, Ессентуки, Алма-Ата, Бухара ошохо дуратайшуулда октябриин 20-һоо аяншалга эмхидхэгдэхэ болоно. Дээрэ дурсагдаһан холын замда ябаха дуратайшуул тусхай поездоор аянда гараха аргатай.

Улаан-Үдын аяншалга болон экскурсиин бюрогой хүдэлмэрилэгшэд суббото, амаралтын үдэрнүүдтэ гансал Улаан-Үдэ хотынгоо дурасхаалта, гоё һайхан газарнуудаар аяншалга эмхидхэхынгээ хажуугаар, мүн үнинэй түүхэ домогоор элбэг Хяагта, Новоселенгинск һууринуудаар нэгэ хоёр үдэрэй аяншалга эмхидхэнэ. Иимэ аяншалгада ошохо дуратайшуулай анхаралда Улаан-Үдэ—Хяагта, Улаан-Үдэ—Новоселенгинск гэһэн хоёр маршрут дурадхагдана. Түрүүшынь маршрут субботын үглөөнэй 8 часһаа эхилээд, амаралтын үдэр гэдэргээ бусажа ерэхэ юм ха. Харин Новоселенгинск ошогшод үглөөнэй 9 часһаа тиишэ ошоод, үдэшэндөө гэдэргээ бусажа аргатай. Энээнһээ гадна теплоходто һуугаад, Сэлэнгэ мүрэн дээгүүр аяншалхадатнай болоно. Тиимэһээ дуратай аяншалгаяа эртээнһээ шэлэжэ, өөһэдынгөө һанамжа, дурадхал Улаан-Үдын аяншалга болон экскурсиин бюродо саг соонь дуулгажа байгыт гэжэ һануулагдана.

Байгша оной августын 23-һаа октябриин нэгэн болотор бүхэсоюзна «Орленок» гэһэн лагерьта амархаар манай республикын хори гаран һурагшад ошобо. Тэдэнэй дунда республикын бүхы аймагуудай пионернүүд поездоор ошоһон байгаа. Һурагшад эндэ амаржа байхадаа, һуралсалаа үргэлжэлүүлхэ аргатай.

Т. БАДМАИН.

Спорт

ЗАНШАЛТА УРИЛДААН ДҮҮРЭБЭ

Монголой Арадай революциин 55 жэлэй ойдо зорюулагдажа, Эрхүү — Улаан-Үдэ — Улаан-Баатар гэһэн замаар велосипедээр уласхоорондын олон үдэрэй урилдаан дүүрэбэ.

Гурбадахи жэлээ үнгэргэгдэжэ байһан 1011 километрэй «Хани барисаанай замаар» гэһэн заншалта мүрысөөндэ хабаадагшад холын аян замаа Эрхүү хотын В. И. Ленинэй хүшөөгэй дэргэһээ августын 15-най үглөөнэй 11 сагта эхилжэ, энэ һарын 24-нэй үдын хойно Улаан-Баатар хотодохи Сүхэ-Баатарай нэрэмжэтэ түбэй талмайда хүрэжэ ерэхэдээ, хоёр ороной арадуудай хани барисаанай эбдэршэгүй бата байһые үшөө дахин элирхэйлэн гэршэлбэ. Тус тустаа зургаан хүнһөө бүридэһэн дүрбэн командын гэшүүд ээм ээмээ ниилүүлэн дабшажа, замдань тохёолдоһон бүхы бэрхэшээлые амжалтатай һайнаар гаталһан байха юм.

Урилдаанай дүн согсолходо, Эрхүүгэй областиин велосипедистнүүд командаараа гурбадахи жэлээ удаа дараалан илаба — 69.31,57 час. Заншалта мүрысөөндэ түрүүшынхеэ хабаадаһан манай республикын спортсменүүд—хоёрдохи (72.26,49 час), МНР-эй нэгэдэхи суглуулагдамал команда гурбадахи һууринуудые эзэлһэн.

Хубиин түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ Эрхүүгэй велосипедистнүүд — СССР-эй спортын мастернууд Владимир Погребняк (22.21,51 час), Леонид Татарников, мастерта кандидат Владимир Грудинин гэгшэд ехэ амжалта туйлаба. Урда жэлнүүдтэ илаһан уласхоорондын классай спортын мастер, хүдөөгэй спортсменүүдэй дунда СССР-эй чемпион Владимир Журавлев (Эрхүү) бэлэдхэл муутай байжа урагшагүйдөө.

Буряадай хүдөө ажахын институдай студент, спортын мастерта кандидат Николай Лопатин 32.06,53 час саг харуулжа, дүрбэдэхи һуурида гараа. Энэнь залуу спортсменэймнай ээлжээтэ амжалта гээшэ. Н. Лопатин эхинһээ хойшо дүрбэдэхи һуурида гараһан аад, финиш хүрэтэр нэгэ жэгдээр урилдаһан байха юм. Тэрэ спортын олон мастернуудые хойноо үлөөгөө. Сэхыень хэлэбэл, байгша ондо Николай РСФСР-эй хүдөө ажахын институдай велосипедистнүүдэй дунда—2-дохи, СССР-тэ 4-дэхи һуури эзэлээ һэн. 25 болон 100 километртэ Буряадай АССР-эй рекорд тогтоонхой. Түрэл республика соогуураа үнгэргэгдэһэн олон үдэрэй урилдаанда илаһан байна. Спортын мастер А. Арефьев, мастерта кандидадууд А. Пашков, нэгэдэхи разрядтайшуул Ю. Бурдуковский, А. Комиссаров, Г. Орехов гэгшэд манай командын хоёрдохи һуури эзэлэлгэдэ ехэ хубитаяа оруулба.

МНР-эй спортын мастернууд Улаан-Баатарай багшанарай институдай 3-дахи курсын студент Жамбал, 1-дэхи трестын сантехник Түмэр-Баатар Эрхүүһээ Улаан-Үдэ хүрэтэр яһала эдэбхитэй һайнаар урилдаһан аад, саашадаа эсэжэ, хойшоо гарашоо. Улаан-Баатарай 24-дэхи дунда һургуулиин монгол хэлэнэй багша, спортын мастер Пурэвдорж найман шатада урагшаа гара гараһаар, 7-дохи һуури эзэлбэ.

— Саашадаа Ази түбиин олон ороной велосипедистнүүдые хабаадуулхаар хараалагданхай энэ заншалта урилдаанда түрүүшынхеэ гараһан спортсменүүднай хоёрдохи һуури эзэлжэ, урдаа табиһан зорилгоёо дүүргэбэ. Ерэхэ жэлдэ бүри амжалтатайгаар мүрысэхые оролдохобди, — гэжэ манай суглуулагдамал командын тренер С. Ч. Галсанов хөөрэнэ.

Б.М. ЖИГЖИТОВ.

ХИЛЫН СААҺАҺАА
Телеграф Телефон Радио

ТАНАНАРИВЕ

РКП-гэй СЪЕЗД ДҮҮРЭБЭ

ТАСС

Реюньонско Коммунис партиин (РКП) IV съезд Реюньоной ажалшадай аша туһада бэеэ үгэнги байлгын толотомо жагсаалаар Ле-Порт хотодо дүүрэбэ.

РКП-гэй Генеральна секретарь Поль Вержес тоосоото элидхэл хэхэдээ, эб найрамдалай ба социальна дэбжэлтын хүсэнүүдэй һүүлэй үедэ туйлаһан элитэ ехэ илалтые, дэлхэйн социалис байгуулалтын саашанхи хүгжэлтые, империализм ба колониализмда эсэргүүгээр арадуудай хэһэн национально-сүлөөрэлгын тэмсэлэй, мүн капиталис оронуудтахи хүдэлмэришэдэй, демократическа хүдэлөөнэй амжалтануудые халуунаар һайшааһан байна.

РКП-гэй Генеральна секретарь Реюньондохи хүн зоной хүшэр хүндэ байдалда гүнзэгы шэнжэлэл хэбэ. Тиигэхэ зуураа, үгытэй ядуу байдалһаа гараха, хүдэлмэригүйдэлгые усадхаха, гээгдэнги экономическа байдалһаа гараха хэмжээнүүдэй программа дурадхаа.

ХЕЛЬСИНКИ

ХЕЛЬСИНКИДЭ болоһон фестиваль

ТАСС

Совет уран бэлигтэнэй мэргэжэл шадабаряа харуулһан ушар Хельсинкидэхи искусствын заншалта фестивалиин шэмэглэл болоно.

Пианист С. Рихтерые, скрипач О. Каганиие «Финлянди» гэжэ ордоной концертын зал соо сугларагшад нэрьемэ альга ташалгаар угтаба. «Рихтерэй инструментдэ хүрэхэтэйнь сасуу, сугларагшад зүрхэ сэдьхэлээрээ эзэлэгдэжэ, амяа даран шагнана» гэжэ «Хельсингин санамат» газетэ концертын һүүлээр бэшэһэн байгаа. «Каган хадаа үе сагайнгаа элитэ ехэ скрипачнуудай нэгэн болоно», — гэжэ газетэ тэмдэглэнэ.

Финляндиин национальна оперо фестиваль дээрэ һонин программа харуулһан байна. РСФСР-эй арадай артистка А. Шелестын найруулан табилгаар баледэйнь труппа «Хун шубуута нуур» гэһэн балет олоной анхаралда табяа.

МОЛЬХАУЗЕН

ПАГУОШСКО КОНФЕРЕНЦИ

ТАСС

Пагуошско 26-дахи конференци эндэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһээр. Хорин жэлэй турша соо ажаллахадаа, Пагуошско хүдэлөөн шахардуу байдал һуларуулха, термоядерна дайнай аюул сараха, хүн зониие олоорнь алаха, хюдаха элдэб түхэлэй буу зэбсэгүүдые хорихын түлөө тэмсэлдэ, социальна ондо ондоо байгуулалтатай оронуудай үгэеэ ойлголсолгые, харилсаа холбооe хүгжөөхэ хэрэгтэ нилээд ехэ туһа хүргэһэн байна.

Мүнөө бүхы хүн түрэлтэнэй ухаан бодолые эзэлжэ байһан эгээн гол шухала асуудалнууд — эб найрамдал хангаха, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулха хэрэгтэ энэ конференци дээрэ онсо анхарал хандуулагдана гээд Совет делегацниин толгойлогшо академик О. А. Реутов ТАСС-ай корреспондентдэ хэлэбэ. Политическэ шахардуу байдал һуларуулгын сэрэг дайе саралгаар батадхагдаа һаань, һайн байгаа гэжэ Пагуошско конференцидэ хабаадагшад тоолоно. Буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар совет дурадхалнуудые үүсхэлнүүдые олондо ойлгуулха талаар Пагуошско конференциие ашаглахын тула Совет делегаци бүхы хүсөөрөө оролдохо байна гэжэ делегациин толгойлогшо мэдүүлбэ.

БИСАУ

ЗҮБЛЭХЭ ЗҮЙЛДЭ—ХҮГЖЭЛТЫН ЗОРИЛГОНУУД

ТАСС

Гвинейн ба Ногоон Хушуун гэдэг аралнуудай бэеэ дааһан байдалай африкан партиин (ПАИГК) тэмсэлэй дээдэ Соведэй сесси Гвиней-Бисаугай ниислэл хотодо хүдэлмэреэ эхилбэ.

Гвиней-Бисаугай Республикын (РГБ), Ногоон Хушуун гэдэг аралнуудай Республикын (РОЗМ) хүгжэлтын ба байгуулалтын мүнөөнэй шатада партиин урда табигдаһан эгээн гол шухала асуудалнуудые сессидэ хабаадагшад хэдэн үдэрэй турша зүбшэн хэлсэхэ байна.

Хоёр республикын партнуудай, правительствануудай хүтэлбэрилэгшэд сессиин хүдэлмэридэ хабаадана. Гвиней-Бисаугай Республикын Гүрэнэй Соведэй түрүүлэгшэ Луис Кабрал, ПАИГК-гай генеральна секретарь, Ногоон Хушуун гэдэг аралнуудай Республикын президент Аристидес Перейра болон бусад хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшад эдэнэй тоодо ороно.

ВАШИНГТОН

АЮУЛТАЙ ПОЛИТИКА

ТАСС

Саудовска Аравида буу зэбсэгүүдые худалдаха тухай шэнэ программа бэелүүлгэдэ дэмжэлгэ үзүүлхые эрмэлзэн, США-гай правительство конгрессто хашалта хэжэ эхилбэ. «Сайдуиндер» түхэлэй мянган ракетэ, «Агаар-газар» түхэлэй «Маверик» гэдэг олон ракетэ худалдахаар бэлэдхэл хэгдэжэ байна гээд мэдээсэгдээ һэн. Даб дээрэ тоолон гаргаһанай ёһоор, 5 милиард шахуу долларой зэбсэг хэрэгсэлнүүд худалдагдаха байна.

Персидскэ тохойн оршондо буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые Холбоото Штадуудай һайшаажа байһан ушар хуули гаргагшадай һанааень зобооно. Саудовска Аравитай хэлсээ баталалгаһаа арсаха уряатайгаар нүлөө ехэтэй бүлэг сенаторнууд Сагаан байшанда хандаһан байна.

Иимэ һанал бодолһоо уламжалан, правительство ороной хуули гаргадаг дээдын зургаанай гол комиссинуудые үгэдөө оруулхын тула ажал ябуулгаяа эдэбхижүүлжэ байнхай. Гадаадын хэрэгүүдэй талаар сенадтахи комиссиин нюуса заседани дээрэ США-гай гүрэнэй секретарь Г. Киссинджер үгэ хэлэхэдээ, энээндэ анхаралаа хандуулаа һэн. Саудовска Аравида буу зэбсэгүүдые худалдаха хэрэгые буруушаһан хэдэ хэдэн сенаторнуудтай уулзалга үнгэргэхын тула гүрэнэй департаментда уряабди гэжэ гүрэнэй секретарь журналистнуудта мэдээсэбэ.

ДЕЛИ

Гүрэнэй банкнуудай үүргэ

ТАСС

Индиин хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ ороной гүрэнэй банкнууд ехэ үүргэ дүүргэнэ. Финансын гүрэнэй министр П. К. Мукерджи Индиин парламент дээрэ үгэ хэлэхэдээ, хүдөө ажахын эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ 1969 ондо һомологдоһон урьһаламжануудай ниитэ хэмжээн 1,62 миллиард байһан һаа, харин нёдондо жэл 9,36 миллиард рупида хүрэһэн байгаа гэжэ тэмдэглэбэ.

Социально - экономическа хубилалтануудай правительственна үргэн программые орон дотор бэелүүлгэдэ банкнуудай үүргэ улам ехэ болохо байнхай.

Хүдөө нютагуудта урьһаламжа үгэлгэеэ саашадань үргэдхэхын тула банкын эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд ехэ хэмжээнүүдые абана.

ЛОНДОН. Кипрэй асуудалаар ООН-ой тогтоолнуудые дары бэелүүлхэ, Кипрэй бэеэ дааһан ба дулдыдангн бэшэ байдалые, газар дайдынь бүрин бүтэн байлгые хүндэлһэн эрилтэтэй олоной хабаадалгатай жагсаал Трафальгарска талмай дээрэ болобо (зураг харагты). Дундада далай дээрэ Кипрые өөһэдынгөө хэрэм болгохые НАТО оролдоно гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ.
ТАСС-ай фотохронико.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Һуралсалай шэнэ жэлээр!» — түрүү бэшэг. «Тарягаа гээлтэгүйгөөр, xaha сагтань хуряаe» — Г. Громовой корреспонденци. «Нэгэ һандарна, нэгэ мнил байгдана» — В. Николаевай статья.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Галуута нуурай ГРЭС — томо барилга» — В. Аршанскиин статья. «Сибириин газар дээрэ» — суглуулбари. ТАСС-ай материал.

Гурбадахи хуудаһанда. «Коллективые юун нэгэдүүлээб» — П. Скрипкинэй статья. Дэлхэйн шэнэ һонин. АПН-эй, ТАСС-ай материалнууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Амар мэндэ, һургуули!» — Л. Мартыновагай статья. Спорт. Соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.05 — «Горнистнууд, харюусагты!» 10.50 — Экран дээрэ кинокомеди. «Антон Иванович сердится» — уран һайханай фильм. 12.10 — Забһарлалга. 12.20 — «Манай һургуулинуудай орон» — концерт. 12.50 — Үхибүүдэй фильм. «Вот и лето прошло» — телевизионно уран һайханай фильм. 14.00 Шэнэ һонин. 14.10 — «Москвагай концертын залнуудаар». Шэнжэлэл. 15.05 — «Угалзанууд». 15.50 — «Хани барисаанай харгыгаар». ПНР (1-дэхи дамжуулга). 16.20 — «Совесть» — телевизионно уран һайханай фильм (3-дахи сери). 17.50 — Забһарлалга. 18.00 — «Время».

Улаан-Үдэ. 18.30 — «Һуралсалай шэнэ жэлые угтуулан!» 18.50 — «Хитад орон маоизмын хорото һабарта оронхой» (буряадаар). 19.10 — Телевизионно һонин.

«Орбита». 19.40 — «Антон Иванович сердится» — уран һайханай фильм. 21.00 — Шэнэ һонин. 21.15 — «Манай һургуулинуудай орон» — концерт. 21.45 — «Хани барисаанай харгыгаар». ПНР. (1-дэхи дамжуулга). 22.20 — «Совесть» —телевизионно уран һайханай фильм (3-дахи сери). 23.50 — Забһарлалга. 24.00 — «Время». 00.30 — Футбол. «Торпедо» — «Динамо» (М). Забһартань «Спортлотогой» тираж.

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 17.45 — Үхибүүдтэ зорюулагдана. Советскэ Союзай хоёр дахин Герой Иван Дмитриевич Папанинтай «Орленок» телестудиин юнкорнуудай уулзалга

«Орбита». 18.30 — «Москвагай концертын залнуудаар». 19.25 — «Эрдэмтэдэ үгэ үгтэнэ».

Улаан-Үдэ. 19.40 — «Таряалангай ургаса дээшэлүүлхэ шухала гол арга боломжо» гэһэн дамжуулга (буряадаар). 20.20 — «Самый последний день» — уран һайханай фильм.

УНШАГ... һонирхох байхат

ХОЙТО ЗҮГЭЙ ТОЛОН ТУХАЙ...

ХОЙТО ЗҮГЭЙ то... кислородой атомуудай... сын туяаралгые Яхада... тэд түрүүшынхеэ ... байна. Республикын ... онуудаар хэгдэһэн ... нуудта иимэ үзэгдэл... һон байха юм.

Иимэрхүү үзэгдэл... хо ёhотой гэжэ астро... багсаамжалһан байгаа... сагта тэнгэриин ту... үнгэ кислородой мо... ионой электронуудтай ... шэлдэн хабирсалда... боотой байжа магад... американ эрдэмтэ Д... үшөө арбан жэлэй ... теоридо үндэһэлэн ... жалаа һэн. Тэрэнэй ... рилдэг бүлэг мэр... иимэ үзэгдэлые удаа... элирүүлхэ гэжэ орол... адаглалгада хэһэн газ... ригдажа абтаһан ... тон һула байһан дээр... жалта туйлаагүй.

Яхад эрдэмтэд ГДР-... тээгдэһэн тодо нарин ... турын туһаламжаар ... римтануудые элирүүл... на. Хойто зүгэй толон... ралгые шэнжэлжэ ... һөөр.

УЬАНЬАА... ГА...

ЮРЭ БУСЫН «түл... уһаар дүүргэдэһэн ... носодог түхеэрэлгэ хоё... ган градус халуу үгэд... на. Эдэ өөрсэ шухаг ... зэмсэг хэрэгсэлнүүд ... гаргагдаба. Эдэнэй ... жаар металл хайлуулжа, ... жо, гагнажа болоно.

Украинын Науканууд... демиин Е. О. Патоной ... жэтэ электро-гагнуури... титудта энэ шэнэ зүй... тээгдээ. Дулаасуулгын ... элшэ хүсэ абахын тула ... кислород ба водород ... хубаарилдаг электролиз... рэглэбэ. Эдэ газуудай ... ехэ дулаа үгэдэг эрхи... түлишэ болоһон байна.

Конструкторнууд ... багахан хайрсаг соо ... ратор-электролизёр ба ... дай түдэлмэриие ... бухы түхеэрэлгэнүүдые ... табиба.

НЮУСА ЕХЭТЭЙ АЙН...

КАМЧАТСКЫН хизаар... тагаа шэнжэлэгшэд Петр... ловск шадар, Бабья ... эрьедэ айн гэдэг нег... отогые олобо. Айнууд А... лиһаа гараад, Японой ба... рильска аралнууд дээгүү... гэржэ. Камчаткада ху... байгаа ха гэжэ багсаа... дана. Отог урсань манай ... XV зуун жэлдэ хабаатай, ... талгын үедэ хюһуурнууд, ... ли ба жадын зэбэнүүд, ... гын түмэрнүүд, хабтагар ... той шабар тогооной түд... нүүд олдоһон байгаа. Эдэ ... гэдэ һуурин зондо хаба...

Эндэһээ олдоһон ажа... лай элдэб хэрэгсэлнүүд ... айнуудта бэшэ, мүн ит... нүүдтэ хабаатай байна. ... хоёр арад үндэһэтэн ... тайбанаар, эбтэй ... ажаһуугаа гээд элирхэ... шэлнэ. Магад, ород ху... XVIII зуун жэлдэ ... Петропавловскын байһан ... зарта ерэхэдээ түрүүш... хараһан зон эдэнэй ... линсагшье байгаа ...

ҮШӨӨ НЭГЭ НЕССИ ГҮ?

ШОТЛАНДИИН ... гэдэг нуур соо ... рагдаһан Несси ... нэршэнхэй һүрөөтэ амита... түргөөр олошоржо байна... бэртэй. Ушарынь юуб ... иимэ юумэ Норвегидэ ... бабди гэһэнэйнь һүүлхэ... да Африкада үзэгдэһэн ... Найробидо хэблэгдэдэг ... журналда толилогдоһон ... таж соо хэлэгдэһэнэй ... энэ һүрөөтэ амитан. Уро... рикадахи Эджкум хада... рёор урдадаг булангин ... Амоути гэжэ багахан ... гүнзэгы сүмхөөг соогуур ... дардаг юм ха. Энэ ... дуулдаагүй амитание ... хүнүүд тэрэниие элдэб ... зураглана. Түрүүшээр ... рэ үүлэн манараад, уда... тобусшье гэхэдэ автоб... шэ, аэропланшье гэхэдэ ... план бэшэ түхэл дүрсэт... рөөтэ амитанай бэе т... һоо гаража ерэнэ гээд ... хөөрэлдэнэ. Юрэдөө, ... «юрын лэ» долоон та... могой һэн даа гэжэ ... этигүүлхые оролдоно. ... бус-могой» тушаа һони... хөөрэлдөөн замхагүй, ... ха дуратайшуул олон... Тиигэжэ энэ һүрөөтэ ... ниие харажашье боло... гээд этигэн найдадаг олон... гаад аяншалагшад шэнэ ... нэ.

(ТАСС)

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

Манай адрес, теле...

Индекс: 670000, г. ... Удэ, ул. Ленина, ... Телефоны: редакт... 2-54-54, приемная—... зам. редактора — ... зам. редактора — ... отв. секретаря — ... секретариат — 2-66-78 ... делы: партийнов жиз... 2-60-91, сельского хоз... 2-64-36, 2-63-86 пропа... и агитации — 2-56-2... мышленности и строите... — 2-61-35, советского ... тельства и быта — 2-... культуры и школ — 2-... писем и селькоров—2-... информации — 2-3... щественная приемна... 2-56-62, машинное б... 2-57-63, корректор... 2-35-95.

Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н-04702. Заказ №